

NT

**Algemeen
jaerverslag
2011**

nationaletoneel.nl

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	5
Voorstellingen	7
Publiek	35
Publieksbereik	36
Marketing & communicatie	37
Educatie & Participatie	38
Onderwijs	39
Jongereneducatie	39
Volwasseneneducatie	40
Talentontwikkeling en vernieuwing	42
Internationalisering	45
Sponsoring en fondsenwerving	47
Personeel & Organisatie	49
Medewerkers	51
Samenstelling bestuur	53
Verantwoording (samenvatting)	55
Algemeen	56
Verslagjaar 2011	58
Exploitatierekening 2011	62

INLEIDING

Dit jaarverslag is in de eerste plaats de terugblik op 2011. Maar we schrijven maart 2012 en we leven in bijzondere tijden, die hun schaduw vooruit werpen... Het Nationale Toneel heeft zijn beleidsplannen voor 2013-2016 ingediend bij de gemeente Den Haag en het Ministerie van OCW. In het komende halfjaar wordt duidelijk wat de impact van de aangekondigde bezuinigingen zal zijn in de culturele sector. Ook voor ons worden dan de financiële kaders helder die (mede) bepalen hoe we ons als topgezelschap verder kunnen ontwikkelen.

Wij hebben besloten ons niet neer te leggen bij de geluiden over malaise in de culturele sector. We willen ons herscheppen en hebben in onze plannen gekozen voor (grote) artistieke ambities, voor het verleggen van onze grenzen en versterking van onze maatschappelijke verankering. Dat hebben we verwoord in onze missie:

Het Nationale Toneel is het stadsgezelschap van Den Haag en een van de grote theatergezelschappen van Nederland. We staan midden in de samenleving. Aan de hand van het klassieke en moderne theaterrepertoire vertellen wij de verhalen van onze tijd, voor mensen in onze tijd. Onze voorstellingen zijn oefeningen in het leven, in onze stad, ons land, onze wereld. We maken voorstellingen voor een volwassen publiek en voor jeugd en jongeren.

Om die missie te verwezenlijken, kunnen we voortbouwen op de prestaties van een succesvol verleden, waaronder het afgelopen jaar.

Johan Doesburg startte het jaar met een megaproductie, de bijzondere voorstelling van *Faust I en II*. In de speciaal hiervoor omgebouwde schouwburgen van Den Haag en Amsterdam verdrongen bezoekers zich om dit hoogtepunt uit de toneelgeschiedenis mee te maken. In de tweede helft van het jaar regisseerde hij een kleinezaalvoorstelling *Gekluisterd*, spannend en beklemmend toneel. Franz Marijnen liet met een wervelende *Driestuiversopera* zien hoe macht en moraal vaak op gespannen voet met elkaar staan. Susanne Kennedy toonde een surrealistische versie van het *Verjaardagsfeest* van Pinter en daarna, in coproductie met NT Gent, *De bittere Tranen* van Petra von Kant. Laura van Dolron, onze 'stand-up philosopher in residence' betoverde publiek en critici liefst driemaal met haar intieme en lichtvoetige voorstellingen: *Sartre zegt sorry*, *Wat nodig is* en haar eerste oudejaarsconference. Jaap Spijkers regisseerde

Antoinette Jelgersma in de aangrijpende monoloog *Land zonder woorden* van Dea Loher, waarin de schrijver haar ervaringen verwerkt van een reis naar het door oorlog verwoeste Kaboel.

2011 was vooral ook het jaar waarop Theu Boermans zich presenteerde als artistiek directeur van het Nationale Toneel. Eerst aan Den Haag: tijdens het druk bezochte festival *TheuBoermans@work* toonden we vier recente toneelproducties van zijn hand: *Begeerte heeft ons aangeraakt* (première), *Fraulein Else*, *De Eenzame Weg* en *Olie*. En daarna aan Nederland, met een triomfantelijke en luid bejubelde *Midzomernachtdroom*.

Tussenjaren bestaan natuurlijk niet. Maar 2011 was ook een jaar van zaaien en investeren in nieuwe verbindingen. Met de Koninklijke Schouwburg (KS) en Theater aan het Spui (TahS) vormden we de Toneelalliantie, die zich richt op het verbreden van onze stadsfunctie en het versterken van het toneelklimaat in de Hofstad (samenwerken rond programmering, versterking van de educatie en publieksbereik). Ook hebben we (in principe) besloten om in 2013 te gaan fuseren met Stella Den Haag. De twee BIS-gezelschappen doorbreken daarmee als eerste in Nederland de historische waterscheiding tussen volwassenen- en jeugdtheater. We gaan investeren in een ambitieus talentontwikkelingsprogramma. Met de KS geven we een nieuwe invulling aan ons sponsorbeleid.

Wij kijken terug op een mooi en boeiend verslagjaar. Waarin het aantal voorstellingen en bezoekers wederom zijn gestegen (97.908 bezoekers). We zien de toekomst met vertrouwen tegemoet. Met open ogen, maar niet roekeloos. Vanuit de overtuiging dat het meer dan ooit belangrijk is dat toneel een plek blijft waar ambiguïteit en dubbelzinnigheid mag worden getoond en niet in het rationele wensdenken hoeft te worden opgelost. Waar we talent een kans geven om zich te ontwikkelen en we de kunst kunnen toepassen op de mens.

Walter Ligthart
Zakelijk directeur

FEITEN EN CIJFERS OP EEN RIJ

We hebben in dit verslagjaar 419 voorstellingen gespeeld waarvan 189 in de stad Den Haag en 16 in België. Er kwamen 97.908 bezoekers naar onze voorstellingen. In 2011 zijn er 14 producties gespeeld.

Nominaties waren er voor *Faust I en II*, *Dat Smoel* (Toneelpublieksprijs 2011) en *Midzomernachtdroom* (Toneelpublieksprijs 2012). *Emilia Galotti* en *Sartre zegt sorry* werden geselecteerd voor het Theaterfestival (TF). *Sartre zegt sorry* was bovendien openingsvoorstelling van het Vlaams Theaterfestival. Tamar van den Dop werd genomineerd voor de Colombina voor haar rol als Gravin Orsina in *Emilia Galotti*. Sophie van Winden ontving de Guido de Moorprijs voor haar rol als Gretchen/Helena in *Faust I en II*.

1. VOORSTELLINGEN

VOORSTELLINGEN

FAUST I EN II

Faust Jaap Spijkers

Mefisto Stefan de Walle

Gretchen/Helena Sophie van Winden
en Myrthe Burger, Nhung Dam, Hans Leendertse,
Vincent Linthorst, Camilla Meurer, Cheryl Moenen,
Kevin Schoonderbeek, Michel Sluysmans, Pieter van
der Sman, Imke Smit en Juul Vrijdag

Tekst Johann Wolfgang von Goethe

Regie Johan Doesburg

Vertaling/bewerking Janine Brogt

Dramaturgie Karim Ameur

Livemuziek Harry de Wit

Decor Tom Schenk

Kostuums Sabine Snijders

SYNOPSIS

De vooraanstaande geleerde Faust staat op een keerpunt in zijn leven. In de wetenschap vindt hij geen voldoening meer. Terwijl hij studeerde, ging het leven aan hem voorbij. De kennis die hij in al die jaren heeft opgedaan, biedt ook geen troost. Integendeel, het is boekenwijsheid, die hem nooit heeft geleerd hoe je leven te leven. Verlossing dient zich aan in de figuur van de duivelse Mefisto. Hij biedt Faust een tweede kans, maar tegen een hoge prijs: zijn ziel. Samen trekken ze de wereld in.

MOTIVATIE

Goethes mensheidstragedie te regisseren was een grote wens van Johan Doesburg. Hij is van jongs af aan gefascineerd door het verhaal van de kluisenaar, die zijn ziel in onderpand aan de duivel geeft, om op latere leeftijd toch nog de wereld in te trekken. Op zijn trektocht door de wereld raakt hij verstrikt in het ingewikkelde spel van de erotiek en komt hij onder invloed van de fatale aantrekkingskracht van de macht. Tijdens hun avonturen wordt Faust geconfronteerd met het geheim van de schepping, de ontzagwekkende kracht van de natuur, het mysterie van de liefde en, last but not least, de politieke en economische principes waarop onze westerse samenleving al sinds eeuwen draait. Als een oppermachtig heerser, maar moreel failliet mens sterft een achterdochtige Faust eenzaam en alleen. Maar wat je ook van Faust kunt zeggen: hij heeft het tenminste geprobeerd. Een mens die niet streeft, is ten dode opgeschreven.

REALISATIE

Janine Brogt maakte van de beide delen Faust, een heldere vertaling en bewerking, die in vijf uur gespeeld kon worden. Voor de voorstelling werden de zalen van de schouwburgen van Den Haag en Amsterdam ingrijpend 'verbouwd'. De stoelen werden uit de parterre gehaald en er werd een tribune op het achtertoneel geplaatst. Het publiek zat gedurende de voorstelling op vier verschillende plekken in dit 'theatrum mundi'. De toeschouwers verbleven daardoor zowel in de deftige 19e-eeuwse bonbonnières die de Haagse en Amsterdamse zalen nog altijd zijn, als in de 21e-eeuwse, volledig verbouwde toneelhuizen waar een modernistische kaalslag domineert. Zo maakte het publiek met Faust en Mefisto een vergelijkbare reis door de tijd en ruimte.

NOMINATIES

Publieksprijs 2011

PERS

De Telegraaf: “(Faust) blijft vragen stellen, blijft twijfelen, blijft zoeken. En dat maakt hem – in deze veeleisende maar intrigerende theatermarathon – eens te meer tot mens.”

De Volkskrant: “(Sophie van Winden) weet haar rollen te onttrekken aan alle maagd- en hoerclichés door open en innemend te acteren, met een mimiek die beide vrouwen menselijk en breekbaar maakt. Als Van Winden speelt, gebeurt er wat op het toneel.”

NRC: “Spijkers is prachtig als de getourmenteerde en uiteindelijk gewetensbezwaarde Faust. En De Walle levert met zijn intens valse, en toch innemende Mefistofeles een waarlijk bovennatuurlijke prestatie.”

Den Haag Centraal: “Eén ding staat als een paal boven water: toneelbeminnend Den Haag móet de twee delen Faust van Het Nationale Toneel gaan zien, want dat een gezelschap hier dat werk van Goethe nog en eens in z’n geheel zal spelen kan je de eerste twintig jaar wel vergeten. Regisseur Johan Doesburg heeft van zijn Goethe-marathon bovendien totaaltheater gemaakt zoals nog nooit in de Koninklijke Schouwburg vertoond is.”

Opusklassiek.nl: “Mijn eerste Mefisto’s waren ooit Ko van Dijk bij het Rotterdams Toneel en Pieter van den Berg bij de Vlaamse Opera. Sindsdien is de duivel in veel gedaantes aan mij voorbijgetrokken, in binnen- en buitenland, en van die vertolkingen herinner ik mij vooral die van Guido de Moor (De Appel) en Bryn Terfel (Covent Garden), die beide uitmuntten in een ironie die meer dan eens overging in een aanstekelijke zelfspot. Stefan de Walle bereikt hetzelfde niveau in een lichtvoetige karakterisering die soms heerlijk schaamteloos de toeschouwer bij zijn manipulaties betreft. Vanaf zijn eerste opkomst is hij op en top de poppenspeler met alle touwtjes in handen, dansant in zijn optreden, schelms manipulerend, onnavolgbaar in zijn gespeelde verontwaardiging en altijd met een superieure tekstbeheersing.”

PUBLIEK

“We hebben een duivels mooie Pasen gehad.”

“wonderschone voorstelling!”

“Faust 2, na de pauze, stuk met Helena en drie begeleiders was van goddelijke schoonheid, ijzersterk.”

“Wat een prachtige gewaagde voorstelling! Met referenties aan onze tijden en zo trouw aan Goethes teksten. We vonden dit onvergetelijk, DANK.”

VOORSTELLINGEN

DAT SMOEL (herneming)

Martha Susan Visser
Henry Tim Murck
Mia Roos Eijmers
Izzy Anne Rats
Hugo Jobst Schnibbe
Alice Jona Rens (video)

Tekst Polly Stenham
Vertaling Tom Kleijn
Regie Jaap Spijkers
Dramaturgie Costiaan Mesu
Decorontwerp Michiel Voet
Kostuumontwerp Catherine Cuykens
Lichtontwerp Jan Harm Wagner
Geluidsonwerp Arjan Kruidhof
Video Mink Pinkster

SYNOPSIS

Een welgesteld gezin na een heftige scheiding: vader Hugo is zakenman en vertrokken naar Hong Kong, waar hij een nieuw gezin heeft gesticht. De twee tieners Mia en Henry blijven achter bij hun moeder Martha, een zware alcoholiste met geestelijke problemen. Henry neemt de zorg voor haar op zich. Op een dag mishandelen Mia en haar vriendin Izzy een schoolgenootje. Als Mia's vader terugkeert om orde op zaken te stellen, breekt de hel los.

MOTIVATIE

Het Nationale Toneel zoekt continu naar volwassen teksten die een jonger publiek aanspreken. Zo'n tekst werd gevonden in het debuut van de indertijd negentienjarige Polly Stenham. In het stuk behandelt zij volwassen thema's die voor hedendaagse jongeren een belangrijke rol spelen: gebroken gezinnen, verantwoordelijkheid, volwassenheid, drugs en alcohol, de capsulaire samenleving.

REALISATIE

De voorstelling werd ontwikkeld voor de vlakke vloer. Voor de landelijke tournee werd de ensce-nering zodanig aangepast, dat Dat Smoel ook in de lijsttonelen van de middelgrote theaters kon worden gespeeld.

NOMINATIE

Publieksprijs 2011

PERS

Volkskrant: "De prima acteursgroep mag zich van Jaap Spijkers uitleven in enkele heftige confrontaties. (...) Knappe performance van Susan Visser. Een vrouw die wispelturigheid, de gefakete angstaanvallen en diverse deliria van Martha van breekbare gevoeligheid voorziet. Ze speelt de alcoholica zonder scrupules en trekt zo terecht alle aandacht naar zich toe."

Telegraaf: "Het debuut van de Britse schrijfster Polly Stenham getuigt van een verbijsterende rijpheid. (...) Mia wordt met gepaste gelaagdheid gespeeld door Roos Eijmers. (...) Tim Murck, die zich eerder al positief onderscheidde... 'maakt van Henry een gepijnigde ziel. (...) Alles gebracht met humor... zonder dat Stenhams familietragedie daarmee ook maar iets van zijn emotionele impact verliest."

AD: "Een spannende, beklemmende intrige ontspint zich in de regie van Jaap Spijkers bij het Nationale Toneel. Beklemmend, maar ook hilarisch."

Trouw: "Dat Smoel raakt je ziel."

VOORSTELLINGEN

DRIESTUIVERSOPERA

Macheath alias Mackie Mes Mark Rietman
Jonathan Jeremiah Peachum Peter Tuinman
Celia Peachum zijn vrouw Betty Schuurman
Polly Peachum hun dochter Anniek Pheifer
Charles Filch één van Peachums bedelaars Jan-Paul Buijs
Tiger-Brown, hoofdcommissaris van politie Frans van Deursen
Lucy zijn dochter Eva Smid
Kroegen Jenny Bien De Moor
Dominee Kimball Jaap Dieleman
Smith politieagent Jan-Paul Buijs (d)
Hoeren Rianne Botma, Rosa Mee, Sophie Schut, Sophie Wolke
Walter Treurwilg Kasper Tarenskeen
Matthias Muntje Steven Joles
Jacob-met-de-snelle-handjes Simon Heijmans

Robbie Zaag Joey Mensink
Ede Oscar Aerts
Stem Eric Schneider

altsaxofoon/klarinet Leo van Oostrom/Corina Ewijk
tenorsaxofoon/klarinet David Kweksilber/Adri van Velsen

trompet 1 Hendrik Jan Lindhout/Gertjan Loot

trompet 2 Willem van der Vliet/Bianca Egberts

trombone Toon van Ulsen/Koen Kaptijn

gitaar/banjo Paul van Utrecht/Patricio Wang

slagwerk Ger de Zeeuw/Joey Marijs/Jeroen Geevers

piano/celesta Pauline Post/René Eckhardt

harmonium Jaap Dieleman

Tekst Bertolt Brecht

Componist Kurt Weill

Vertaling Geert van Istendael

Regie Franz Marijnen

Decorontwerp Marc Warning

Lichtontwerp Gé Wegman

Kostuumontwerp Arien de Vries

Muzikale leiding Jaap Dieleman

Dramaturgie Karim Ameer

SYNOPSIS

Macheath, alias Mackie Mes, is de beruchtste misdadiger van Londen. Maar wanneer hij stiekem trouwt met Polly Peachum, vindt hij in haar vader Jonathan Peachum, de koning van de bedelaars, een formidabele tegenstander. Peachum dwingt de corrupte chef van politie, Tiger-Brown, om Macheath te arresteren. Peachum is erachter gekomen dat Brown en Macheath dikke vrienden zijn en dreigt dat wereldkundig te maken. Tot nu toe heeft Brown Macheath altijd de hand boven het hoofd gehouden. De twee mannen zijn bloedbroeders, sinds ze samen als soldaat in India dienden. Hun vriendschap heeft alles overleefd, ook al heeft Macheath zich op het pad van de misdaad begeven en werd Brown de hoogste politiefunctionaris van de stad. Nu kan Brown echter niets meer doen voor Macheath.

MOTIVATIE

De directe aanleiding tot de keuze voor dit stuk was de affaire Bernie Madoff. Deze investeerder had familie, vrienden en zakenpartners verraden en het ongelooflijke bedrag van 65 miljard dollar verduis-

terd. Het was duidelijk tijd voor deze schurkenopera van Brecht (en vooral Weill), die zo mooi inzicht geeft in de motivaties van de mensensoort voor wie het adagium geldt: eerst komt het vreten, dan pas de moraal. Maar wat de harde, cynische boodschap van deze 'opera' verzacht is de rafelige schoonheid van de liederen. Daarin laten de ogenschijnlijk ongevoelige personages zich in hun binnenste kijken. Als publiek blijf je daarom niet ontluiserd achter, daarvoor was het zinnelijk genot en de kleine waarheid van de muziek te groot.

REALISATIE

Het was een grote uitdaging voor ons teksttoneelgezelschap om een muziektheaterproductie van hoog muzikaal niveau uit te brengen. Daarvoor werd de samenwerking gezocht met het Asko/Schönberg ensemble. Onder leiding van repetitor/dirigent Jaap Dieleman werkten onze acteurs gedurende de hele repetitieperiode intensief aan hun liederen, die het hart van de voorstelling vormen, met een heel bijzonder resultaat.

PERS

Knack: "Eén of twee acteurs prijzen zou een belediging betekenen van de anderen. (...) Het is een scheve schande dat voor de zoveelste maal een productie van het Nationale Toneel niet in België te zien is. Enige verbetering is godzijdank toch al voelbaar. De Driestuiversopera doet Brugge aan. Waarom gaat alles wat goed is hier zo traag dat het stuk gaat, en wat slecht is zo snel en wordt kunst?"

NRC Handelsblad: "Wervelend en bewonderenswaardig is ook de vertolking van de songs die het voltallige ensemble van het Nationale Toneel brengt, live begeleid door ASKO|Schönberg. Het heeft helemaal de juiste, soms nét valse toon die Brecht en Kurt Weill nastreefden."

Het Parool: "Humor is de andere pijler waar Marijnens regie op steunt. Vooral Rietman en Betty Schuurman, onherkenbaar met roze pruik als de alcoholistische moeder van Polly, zijn groots in hun geestige gevoel voor understatement."

PUBLIEK

"Bien De Moor = the best"

"MOOI! heel mooi. Anders dan Rolling Stones en anders dan Dvorak?"

"Bad boys... Ik wil ook wel zo'n man! Grrr..."

"Was mooi, overtuigend en SEXY!"

VOORSTELLINGEN

HET VERJAARDAGSFEEST

Petey Jobst Schnibbe
Meg Ariane Schluter
Stanley Xander van Vledder
Lulu Eva Marie de Waal
Goldberg Pieter van der Sman
McCann Vincent Linthorst

en Bert Bus, Leo van der Harst, Hans Peter Ligthart,
Margriet van der Meijden, Ab Smit en Martje Verhagen

Tekst Harold Pinter
Regie en bewerking Susanne Kennedy
Vertaling Gerard Reve
Dramaturgie Rezy Schumacher
Decor Lena Müller
Geluidsonwerp Richard Janssen
Kostuums Lotte Goos
Lichtontwerp Jan Harm Wagner

SYNOPSIS

Stanley Webber is jarig. Tenminste, volgens zijn hospita mevrouw Boles. Zelf ontkent hij dit. Hij zit helemaal niet te wachten op een verjaardagsfeest. Zeker niet wanneer de ongure Goldberg en McCann langskomen. Zij beschuldigen Stanley van verraad aan de 'Organisatie'. Het verjaardagsfeest gaat evengoed door. Het loopt uit op een bizar ritueel vol drank, seks en speelgoedtrommels.

MOTIVATIE

Susanne Kennedy is in haar voorstellingen altijd op zoek naar het antwoord op de vraag: wat is eigenlijk de realiteit die wij als vast en zeker beschouwen? Wat is er echt aan, wat is leugen? Dat zij hiermee een zielsverwant van Harold Pinter is, blijkt uit het antwoord dat hij gaf toen hem werd gevraagd waarom hij nooit de ware motieven achter het doen en laten van zijn personages wilde vertellen: "Er bestaat geen scherp onderscheid tussen wat werkelijk en onwerkelijk is. Net zo min als tussen wat waar is en wat onwaar is. Iets kan tegelijkertijd waar en onwaar zijn, werkelijk en niet werkelijk. Een personage op toneel dat geen overtuigende argumenten en geen overtuigende informatie kan leveren over zijn vroegere ervaringen, zijn huidige gedrag of zijn toekomstplannen, en ook geen bondige analyse kan geven van zijn motieven, is net zo echt en heeft net zoveel recht op aandacht als een personage dat dit, verontrustend genoeg, wel kan. Hoe intenser een ervaring op toneel is, hoe onduidelijker de expressie ervan."

REALISATIE

Pinter stelt: the room is a womb and a tomb. Deze uitspraak werd voor Katrin Bombe een leidend principe bij haar decorontwerp. Ze maakte een zo klein mogelijke doos in een zo groot mogelijke ruimte. De doos zelf ademde hyperrealisme. De ruimte om de doos heen was donker en oneindig. Alsof hij zweefde in de ruimte. Het verjaardagsfeest van Kennedy vertrok vanuit een herkenbare situatie met herkenbare personages, waarna al snel blijkt dat er toch niets van klopt. Want vervolgens laat de voorstelling zien wat er met ons gebeurt wanneer onze ijkpunten beginnen te schuiven. Wanneer we niet meer kunnen vertrouwen op het alledaagse, waarvan we ons bijna niet meer bewust zijn.

PERS

Trouw: “Met haar poppenhuisenscenering borduurt Kennedy voort op die van *The New Electric Ballroom* van anderhalf jaar geleden. Tegelijk zet zij een stap verder. Alsof zij het absurdisme opnieuw heeft uitgevonden geeft zij het ongerijmde van de situatie de allure van een zelfverkozen universum dat, als in een film (of nachtmerrie?) onderbroken door snerpande ‘donkerslagen’, zomaar naar een volgend tafereel verspringt. Hoe onorthodox Kennedy’s kijk ook is, een zweem van moralisme sluipt er nog in. Een onverachte slotscène toont hoe de mens zich in een ritueel houvast gevangen kan zetten. Tot in den treure. Naargeestig? Naar én geestig.”

NRC Handelsblad: “Dat is een intelligente, eigentijdse interpretatie van Pinter, die zijn personages bewust identiteitloos hield. Wie McCann en Goldberg zijn, wat Stanley’s achtergrond en ‘misdaad’ is; het wordt niet duidelijk. ‘Identiteit’ was sowieso fictie, volgens Pinter. We doen ons allemaal anders voor en willen onszelf en de ander eigenlijk niet wezenlijk kennen. Ook daaraan geeft Kennedy een verrassende draai, door aan het slot een scène te herhalen met geheel andere acteurs.”

Elsevier: “Het universum van Kennedy blijkt dus allengs beangstigender en beklemmender, een beetje zoals de films van David Lynch bizar en eng tegelijk zijn. Die duivelse grijns van Pieter van der Sman als Goldberg, of het sluwe lachje van Vincent Linthorst als McCann, de valse kruiperigheid van Xander van Vledder als Stanley en het geile gedraai van Ariane Schluter als pensionhoudster Meg – het krijgt in de loop van het stuk iets meelijwekkends, iets wanhopigs, alsof de personages zich eerder vastklampen aan elkaar dan elkaars belager en slachtoffer te zijn.”

PUBLIEK

“Wij vonden dit supertoneel.”

“Wij willen ook een Meet & Greet met Xander van Vledder, Eva, Mariska, Rosanne & Hannah”

“Een heerlijke avond.”

“Van Susanne Kennedy willen wij geen kwaad woord horen.”

“God, wat hebben wij gelachen.”

“Grandioos spel! En dat geluid! En dat licht!”

VOORSTELLINGEN

SARTRE ZEGT SORRY

Concept en tekst Laura van Dolron
Met Laura van Dolron en Steve Aernouts
Dramaturgie Rezy Schumacher en Celine Buren
Toneelbeeld Wikke van Houwelingen en Marloes van der Hoek
Lichtontwerp Ge Wegman
Speladvies Joke Debaere

SYNOPSIS

Onder het motto “Sommige meisjes vallen op verkeerde mannen, ik val op verkeerde filosofen” vertelt Laura van Dolron dat de beroemde filosoof Jean-Paul Sartre (1905-1980) haar één keer per jaar komt opzoeken om haar om de oren te slaan met grote woorden als vrijheid en verantwoordelijkheid. Dit keer loopt het echter anders. Sartre staat niet op uit zijn graf om haar streng toe te spreken, maar om

zijn excuses aan te bieden. Sartre kan het niet langer aanzien. Hij MOET het een en ander rechtzetten. Hij voelt zich verantwoordelijk voor ons losgeslagen individualisme. Hij krijgt vervolgens een verfrissende brainwash van Laura van Dolron te verduren.

MOTIVATIE

De filosoof Jean-Paul Sartre is een terugkerende gast in het oeuvre van Laura van Dolron. In Sartre zegt sorry is het existentialisme echter meer dan alleen een kapstok. Vanuit oprechte woede en gekrentheid vindt ze in zijn persoon (en leer) een passende tegenspeler om te reflecteren op het gemakkelijke nihilisme, de afstandelijkheid en vluchtigheid van veel van haar (leef)tijdgenoten. Laura wil vol en eerlijk in het leven staan en aan de wereld bijdragen wat ze kan. Ze probeert te begrijpen waarom vrijheid niet tot solidariteit leidt, zoals Sartre dacht, maar tot egoïsme. Ze schreef een quasi-dialogoog voor twee spelers. Met de beminnelijke Steve Aernhouts als Sartre vormden ze het ideale koppel om de tijdgeest te lijf te gaan: “Ook individualisme is een kracht die wij kunnen inzetten.”

REALISATIE

In een minimalistisch en toch heel persoonlijk toneelbeeld van Wikke van Houwelingen en Marlou van der Hoek is woede de overheersende toon in de eerste helft van de voorstelling. Totdat Van Dolron plots overschakelt naar een bijzonder persoonlijke onthulling over haar falende liefdesleven. Dat magische en gedurfde moment raakt het publiek vol. Het zet de toon voor het tweede deel van de voorstelling. Sartre bekent schuld en beiden eindigen in een hartverwarmend pleidooi voor schoonheid en liefde. De voorstelling werd jubelend onthaald. Niet zonder trots kan gesteld worden dat Sartre zegt sorry een iconisch beeld weergeeft van de worstelende dertigers.

Geselecteerd voor het Theaterfestival 2011 en het Vlaams Theaterfestival

PERS

De Volkskrant: “In Sartre zegt sorry heeft ze de haast ideale vorm gevonden door Sartes nihilisme af te zetten tegen haar eigen idealisme.”

NRC Handelsblad: “een goed getroffen, geestige schets van hoe het met haar generatie is gesteld.”

Het Parool: “Stand-up philosophy noemt Van Dolron dit zelf uitgevonden genre. Ze maakt dit soort voorstellingen nu al een aantal jaar, een persoonlijke zoektocht naar een uitweg uit het cynisme, en ze beheerst de vorm inmiddels virtuoos. De tobberige Van Dolron schuurt prettig met Aernouts’ zachtmoedigheid.”

Elsevier: “Sartre is dan ook meer een kapstok om tirades aan op te hangen. In authentiek klinkende, bijtende monologen windt zij zich op over het makkelijke nihilisme, de afstandelijkheid en vluchtigheid van veel van haar leeftijdgenoten. Ze spaart daarbij zichzelf niet. Woede is de overheersende toon in de eerste helft van de voorstelling. Als Van Dolron plots overschakelt naar een bijzonder persoonlijke onthulling over haar falende liefdesleven, ben je daar

niet op voorbereid en word je vol geraakt. Dat is een magisch en gedurfd moment.”

PUBLIEK

“Laura, heel erg mooi.”

“SMASH THE CONCRETE!”

“Lieve Laura, ik vind je voorstellingen geweldig, elke keer weer! Heel erg bedankt.”

“Laura for president!”

VOORSTELLINGEN

THEUBOERMANS@WORK

Met trots presenteerde het Nationale Toneel in Den Haag de nieuwe artistiek directeur Theu Boermans met het festival: TheuBoermans@work. Het festival was van zondag 4 t/m donderdag 22 september en werd georganiseerd door het Nationale Toneel in samenwerking met de Koninklijke Schouwburg en Het Derde Bedrijf. Boermans' eerdere succesvolle regies *De Eenzame Weg*, *Olie*, *Fräulein Else* en een spiksplinternieuwe voorstelling *Begeerte heeft ons aangeraakt* zijn te zien. Daarnaast bood verdieping en educatie een kijkje in de keuken van de regisseur, het Nationale Toneel en de actualiteit rondom toneel. Voor een verslag van het festival verwijzen wij naar het hoofdstuk TheuBoermans@work onder volwaseducatie.

VOORSTELLINGEN

BEGEERTE HEEFT ONS AANGERAAKT

Met Marcel Hensema, Bart Klever en Anniek Pheifer

Tekst Bert Natter

Bewerking Tom Blokdijk

Regie Theu Boermans

Dramaturgie Karim Ameer

Kostuums Catherine Cuykens

Lichtontwerp Stefan Dijkman

Video Peter Wilms, Marita Ruyter

coproductie met Het Derde Bedrijf

SYNOPSIS

Bij de vuurwerkramp in Enschede verliest Lucas Hunthgburth zijn beste vriend. Zijn werk als conservator Oude Muziekinstrumenten biedt hem geen troost. Als Lucas een telefoontje krijgt van Diederik Dembeck, die hem een zeldzaam 17-eeuws klavecimbel wil tonen, besluit hij af te reizen naar het Groningse gehucht. Daar wordt hij meegezogen in het vreemde leven dat de familie Dembeck leidt op hun statige landgoed.

MOTIVATIE

Als mens zijn wij voortdurend op zoek naar verrukking. Dat kan in vervulling gaan in muziek. Of in seks, dan proberen we het bij de ander te vinden. Soms is het er, maar nooit zal het lang duren, laat staan eeuwig. Die tijdelijkheid, daar nemen de personages in *Begeerte heeft ons aangeraakt* geen genoegen mee. Dit tragische en dramatisch potente gegeven was voor regisseur Theu Boermans de reden om het veelgeprezen en veelgelauwerde debuut van Bert Natter voor het toneel te bewerken.

REALISATIE

In zijn bewerking vond Tom Blokdijk een spannend evenwicht tussen tonen en vertellen, de domeinen van respectievelijk het drama en de roman. Scènes waarin verteller Lucas Huntgeburth het publiek rechtstreeks dekkundig maakt van feitelijke gebeurtenissen of van zijn eigen gewaarwordingen, worden heel evenwichtig afgewisseld door zijn uitgespeelde confrontaties met de andere personages. Deze voordurende afwisseling contrasteert mooi en zinnig met de emotionaliteit van de belevenissen van de personages. Je blijft je als toeschouwer steeds bewust van het brechtiaanse karakter van de voorstelling en toch kun je je identificeren met het heftige levenslot van de personages.

PERS

Trouw: “De spreekwoordelijke Hollandse Nuchterheid wordt in *Begeerte heeft ons aangeraakt* flink binnenstebuiten gekeerd. Dat is het geval in de veelgeprezen debuutroman van Bert Natter, maar evenzeer in de toneelbewerking. Dat mag gerust bijzonder heten.”

Het Parool: “Met bespiegeling over kunst, meerdere tragische liefdes, een afgelegen landhuis op het Groningse platteland als locatie en de Enschedese vuurwerkcramp smeulend op de achtergrond, is *Begeerte* heeft ons aangeraakt interessant materiaal voor toneel. Boermans maakt fraai gebruik van de theatrale mogelijkheden om de beeldende kunst en muziek uit Natters roman zicht- en hoorbaar te maken.”

De Telegraaf: “Het resultaat is betoverend. Neem alleen het openingsbeeld. Dat is zo spectaculair dat je je vanaf het eerste moment gewillig laat meevoeren in de voorstelling die in eerste instantie als een sprookje aanvoelt, maar gaandeweg ook wat thrillerachtige trekjes krijgt. Het deel van het decor waarin een spel met perspectief wordt gespeeld, draagt bij aan die ervaring.”

VOORSTELLINGEN

LAND ZONDER WOORDEN

Tekst Dea Loher
Vertaling Tom Kleijn
Regie Jaap Spijkers
Met Antoinette Jelgersma
Dramaturgie Rezy Schumacher
Toneelbeeld Lena Müller
Kostuums Iris Elströdt
Lichtontwerp Jan Harm Wagner

SYNOPSIS

Een naamloze schrijfster woont en werkt een tijdlang in de stad K (Kaboel). “Hoe was het?” vraagt men haar, wanneer ze in Europa terugkeert. Ze kan de vraag niet beantwoorden. Er zijn geen woorden om haar ontzetting te beschrijven. Heeft schrijven nog zin? Moet kunst niet capituleren voor deze werkelijkheid? De schrijfster verstomt. Naar buiten toe. Maar binnenin blijft haar geworstel om woorden doorwoeden. In een uiterste poging om het onverwoordbare te verwoorden, verbergt de schrijfster zich achter het masker van schilderes. Langs deze ‘sluiproute’ vinden haar ervaringen een uitweg en vorm.

MOTIVATIE

In deze monoloog laat Dea Loher ons getuige zijn van de eeuwige zoektocht van de westerse kunstenaar naar het ‘ware’ kunstwerk. De schrijfster mislukt in haar voornemen dit te creëren. De monoloog vertelt ook het verhaal van westerse zelfoverschatting. Dat maakt hem zo onbehagelijk. Actrice Antoinette Jelgersma raakte zo onder de indruk van de monoloog, die moedige vragen durft te stellen over de grenzen van kunstenaarschap, dat ze besloot hem te spelen.

REALISATIE

Uitgangspunt voor regisseur Jaap Spijkers en actrice Antoinette Jelgersma was een situatie waarin het publiek getuige is van de zoektocht naar een uitingsvorm. We zien een vrouw in gevecht met haar beperkingen: de ruimte, de woorden, de beelden, het materiaal en de herinneringen. Ze zoekt naar een manier om haar ervaringen te verwerken. In de voorstelling was het publiek niet anoniem aanwezig, maar maakte het deel uit van het kunstwerk dat door de schrijfster/schilderes dagelijks opnieuw op het immense plastic doek werd gemaakt. Vanuit de kunstenaars gezien waren wij immers de achtergrond van haar doek. Haar reden van bestaan.

PERS

AD/HC: “Jelgersma geeft de worsteling met woorden en verf prachtig gestalte en wordt daarbij geholpen door het ingenieuze toneelbeeld. We kijken door een plastic wand heen in het atelier. En daar schildert de schrijfster zich letterlijk en figuurlijk in een isolement, want ze brengt de grauwe verf

aan op de achterkant van het plastic. Zo onttrekt ze zichzelf langzaam aan het oog. Het atelier wordt een gevangenis.”

Volkskrant: “Een stuk bescheiden en zonder opsmuk, over kunstenaarschap en onmacht in tijden van oorlog.”

Onstage: “Actrice Antoinette Jelgersma levert een knappe prestatie met haar rol van de schrijfster die om woorden verlegen zit in deze voorstelling, waarin tekst juist een hele belangrijke rol speelt. Zij geeft de (vertaalde) tekst van de Duitse schrijfster Dea Loher veel zeggingskracht mee en zorgt er daarmee voor dat je voelt wat voor leed en onmacht er achter die woorden schuil gaan.”

PUBLIEK

“Antoinette, je bent een prachtactrice. Aan je lippen gekluisterd.”

“De onmacht te lijf, indrukwekkend!”

“Antoinette, prachtig en zo anders was je vanavond.”

VOORSTELLINGEN

DE PRESIDENTES

Greta Myranda Jongeling
Erna Marisa van Eyle
Marietje Anneke Blok

Tekst Werner Schwab
Regie Theu Boermans
Vertaling Tom Kleijn
Dramaturgie Rezy Schumacher
Decor en licht Guus van Geffen
Kostuums Catherine Cuykens

co-productie met Het Derde Bedrijf

SYNOPSIS

Ze heten Greet, Erna en Marietje. Ze zitten in hun woonkeuken. De paus spreekt op de televisie juist de Paaszegen 'urbi et orbi' uit. Het is eigenlijk een hele gewone avond: dus gesprekken, scheldpartijen, levensverhalen. Maar dan beginnen de drie AOW-sters te dromen over wat het leven voor hen in petto zou kunnen hebben. In hun grootheidswaan wentelen ze zich in steeds adembenemender en monsterlijker visioenen. De Presidentes: Greta, het sensuele loeder; Erna, wereldkampioen spaarzaamheid; Marietje, het vlijtige oude meisje dat iedere wc-pot met haar blote handen ontstopt. Maar wanneer Marietje de leugens van de andere twee begint te onthullen en droomt dat zijzelf ten hemel stijgt, moet de waarheid bloedig worden gewroken.

MOTIVATIE

Theu Boermans en zijn actrices hernamen zeventien jaar na dato op veler verzoek weer De Presidentes. Destijds was de voorstelling een triomf en ze is inmiddels gaan behoren tot die exclusieve groep legendarische voorstellingen, die zich in het collectieve theatergeheugen hebben vastgezet. Anneke Blok won indertijd voor haar vertolking van Marietje de Theo d'Or! De reden om deze voorstelling een tweede leven te gunnen bracht Marisa van Eyle als volgt onder woorden: "Toen het stuk in 1993 haar première beleefde, waren we eigenlijk te jong voor onze personages. Nu zijn we ouder en wijzer, veel ervaring en meer emotionele bagage rijker. Al realiseerde ik me toen ik de video van achttien jaar terug bekeek wel dat het destijds al wel een goede, grote act was, bijna een soort performance."

EVALUATIE

Regisseur Theu Boermans ontdekte begin jaren 90 de inktzwarte werken van de Oostenrijker voor het Nederlandse toneel, en dan vooral vanwege de bizarre taal. Werner Schwab (1958-1994) schreef vreemde, geknutselde zinsconstructies, die tegelijk de inspanning tonen van zijn personages om de wereld beter te begrijpen, en een uiting van hun falen zijn. Tom Kleijn was de gedroomde vertaler. Ook 17 jaar later bleek zijn vertaling nog als een huis te staan. Enkele aanpassingen aan de taal van nu (die toch anders is dan die van 1993) volstonden. Interessant te zien dat de hoge mate van verongelijkheid bij de

vrouwen, actueler was dan ooit. De boze ‘gewone’ man en vrouw zijn niet meer weg te denken uit onze hedendaagse maatschappij en media.

PERS

NRC Handelsblad: En toch is deze *Presidentes* anders, ingetogener. In de reprise valt op dat het echte onderwerp van de vrouwen liefde is, het verlangen daarnaar en het gemis ervan. Myranda Jongeling als de ordinaire Greet en Marisa van Eyle in de rol van een bigotte Erna leven in een fantasiewereld. Totdat de Marietje van Anneke Blok op wrede wijze hun dromen verstoort. In een schitterende scène stijgt ze, klimmend op een keukenstoel en –tafel, omringd door licht, als een heilige de hemel in. Dan nemen de andere twee moedig wraak. Destijds schokkend, nu nog schokkender.

Volkscrant: Boermans’ pikzwarte horrorkomedie staat nog als een huis.

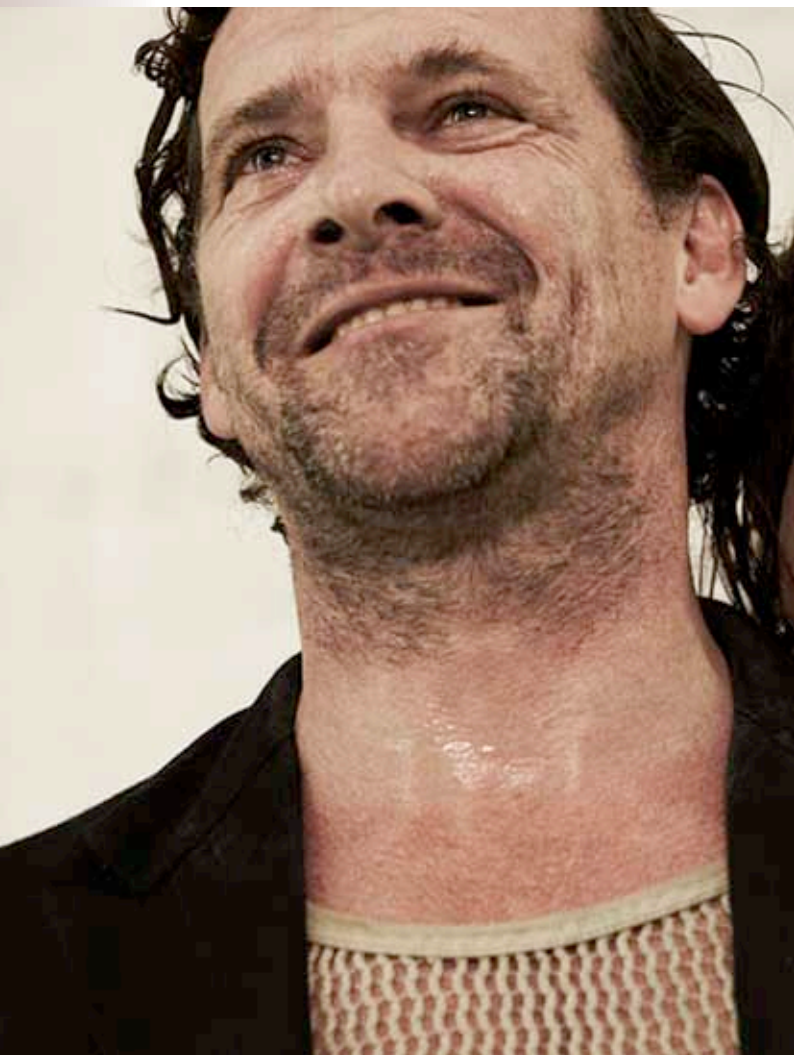
Noordhollands Dagblad: In de ogen van Schwab zijn mensen geperverteerde en erbarmelijke verteermachines: je stopt er bier en leverworst in en er komt smerigheid uit.

Misschien omdat de tijdsgeest is veranderd – we zijn niet meer zo snel geschokt – is de uitwerking van het stuk nu anders. Het provocerende, grimmige karakter is minder sterk dan toen: de voorstelling is vooral hilarisch. Een briljante komedie met drie ongelofelijk goede actrices.

VOORSTELLINGEN

GEKLUISTERD

Met Mark Rietman en Sophie van Winden

Tekst Enda Walsh

Vertaling Marcel Otten

Regie Johan Doesbrug

Dramaturgie Rezy Schumacher, Karim Ameer

Decorontwerp Reinier Tweebeeke, Reier Pos

Kostuumontwerp Sabine Sniijders

Lichtontwerp Jan Harm Wagner

Muziek Harry de Wit

SYNOPSIS

En man en een jonge vrouw leven op een bed. Is de man de vader, het meisje zijn dochter? Feit is: ze kunnen niet zonder elkaar. Met horten en stoten vertelt de man over zijn buitengewone carrière. De jonge vrouw dwingt hem het hele verhaal te vertel-

len. Het zou kunnen ophelderen waarom ze hier zijn. Zij zit gevangen, kan alleen ontsnappen in haar kasteelroman, waarin een meisje wacht op de kus van de prins. Hij is hierheen gekomen nadat hij zich met veel agressie een positie had veroverd die hij niet aankon.

MOTIVATIE

Gekluisterd gaat over de levensreddende kracht van het verhaal en het vertellen, core business tenslotte van het theater. Het vertellen, en daarin de overdrijving zoeken, lijkt de Ieren als Enda Walsh in het bloed te zitten. Geen wonder dat dit kleine land in de periferie van Europa zulke grote toneelschrijvers heeft opgeleverd. Het vertellen houdt de twee personages in leven. “Wat ben ik als ik niet de woorden ben, dan ben ik lege ruimte”, zegt het meisje. Dus vertellen ze elkaar, met alle overdrijving, poëzie en hartstochtelijke grofheid, de verhalen die in hen zitten.

REALISATIE

Voor de vertaling van dit talige, zeer Ierse stuk, tekende Johan Doesburgs oude kompaan Marcel Otten. In het verleden heeft hij voor hem al even virtueuze taalmonumenten afgeleverd. Voor het swingende taalgebruik van de personages van Walsh ontwikkelde Otten een Nederlands equivalent met bloemrijke woord- en zinsconstructies. Zo werd een mooie Nederlandse tegenhanger gevonden voor het Ierse taaleigen, die recht deed aan de literaire kwaliteiten van de personages.

PERS

Volkskrant: “Rietman en Van Winden spelen prachtig. Wanhopig, woest, aan elkaar gewaagd. (...) Afschrikwekkend soms, tot tranen roerend meteen daarop, en door de sterke regie nooit en te nimmer eenduidig.”

NRC Handelsblad: “Mark Rietman is fenomenaal als haatspuwende psychopaat, voor wie je dankzij heel korte in-kijkjes in zijn zwarte ziel, toch een piepklein beetje sympathie krijgt. (...) Adembenemende vertaling van Marcel Otten.”

AD/HC: “Regisseur Johan Doesburg heeft alle opsmuk weggelaten om de rauwe en poëtische tekst optimaal tot haar recht te laten komen.”

Theater Journaal: “Rietman is ijzersterk in de rol van

vuilbekkende meubelhandelaar. Zijn gezicht schakelt binnen het uitspreken van een enkele zin van triomfantelijke naar twijfelend naar verslagen. Hij geeft aan de figuur van de meubelhandelaar daardoor een diepte die de tekst van Walsh sec niet bezit.”

Den Haag Centraal: “Adembenemend theater. (...) Je kijkt ademloos naar acteurs Sophie van Winden en Mark Rietman die rollen neerzetten zoals je niet eerder van ze gezien hebt en die je meeslepen in de zwarte, emotionele diepte en de raadsels van de theatertekst van de Ier Enda Walsh.”

PUBLIEK

“Hier ben ik stil van.”

“Kolere! Wat goed.”

“Een waanzinnige tedere, bij ogenblikken humorvolle voorstelling die mij naar de keel greep.”

“Om te huilen zo mooi gespeeld.”

“Kanjers van acteurs!”

VOORSTELLINGEN

MIDZOMERNACHTDROOM

Theseus Stefan de Walle
Hippolyta Ariane Schluter
Philostrates Antoinette Jelgersma
Lysander Jeroen Spitzenberger
Demetrius Matteo van der Grijn
Hermia Anniek Pheifer
Helena Bracha van Doesburgh
Egeus Reinier Bulder
Oberon Stefan de Walle (d)
Titania Ariane Schluter (d)
Puck Antoinette Jelgersma (d)
Kale Pieter van der Sman
Bok Pierre Bokma
Belg Jappe Claes
Pikkie Jelle de Jong
Kluit Vincent Linthorst
Turk Ali Çiftçi

Elfen Margriet van der Meijden, Nel van Someren, Netty Zwaard, Wil Borsboom

Weeskind Sean Bakker/Stijn Valkenhof/Silvan van den Berg, Tim Olie/Freek Kunz/Mascha Voermans

Tekst William Shakespeare

Vertaling Tom Kleijn

Regie Theu Boermans

Dramaturgie Rezy Schumacher, Anne Rieger (stage)

Decorontwerp Bernhard Hammer

Lichtontwerp Gerhard Fischer

Kostuumontwerp Marion Münch

SYNOPSIS

Theseus en Hippolyta zijn gearriveerde carrière-makers uit de hogere kringen. In hun drukke bestaan hadden zij geen tijd voor de liefde, maar nu willen ze op de valreep toch trouwen. In de nacht voor hun bruiloft vechten hun alter ego's Oberon en Titania in een droom de strijd uit, die overdag onder de oppervlakte sluimert. In deze nacht treffen zij ook vier jonge mensen, die juist aan het begin staan van het liefdespad. De waan van hun heftige verliefdheid maakt dat de vier lust en eigen gewin verwarren met liefde. Ondertussen bereidt een groep eenvoudige werklieden ter ere van het huwelijksfeest een romantisch toneelstuk voor over de geliefden Pyramus en Thisbe, die zelfs bereid zijn voor elkaar te sterven. Alsof dat niet genoeg is, drijft kwelgeest Puck – die de gevolgen van het gebrek aan liefde als geen ander kent – de zaken in die nacht op de spits.

MOTIVATIE

Theu Boermans' wil bij het Nationale Toneel niet alleen het wereldrepertoire presenteren, maar het ook altijd op zijn actualiteitswaarde afkloppen. Dat geldt in het bijzonder voor de grote komedies van William Shakespeare. We denken altijd het stuk wel te kennen, maar bij iedere productie ervan worden nieuwe facetten ontdekt. Boermans vond in *Midzomernachtdroom* een bittere komedie over de moderne liefde, over geliefden die met minimale inspanningen maximaal geluk proberen te scoren. Hij koos mede voor deze komedie omdat hierin vrijwel het hele ensemble van het NT kon schitteren.

REALISATIE

De voorstelling was gedacht vanuit het personage Puck. Bij Shakespeare is dit een kleine, brutale bosgeest. Bij Boermans een ongeliefd, in de steek gelaten kind. Pucks wraak op de wereld is de creatie van een nachtmerrie, waarin Theseus en Hippolyta en vier jonge geliefden terechtkomen. In deze nachtmerrie drijft Puck de zaken op de spits. Dit moet hen leren de rest van hun leven ernstiger met liefde om te gaan. De spectaculaire vormgeving van Bernhard Hammer, die op een inhoudelijke manier twee van de drie verhaallijnen in het stuk verbond, was in zijn uitvoering een technisch hoogstandje van technici en ateliers van het NT.

NOMINATIES

Publieksprijs 2012

PERS

De Volkskrant: “Het knetterde en spetterde, het decor was overrompend, er was veel om te lachen en er was ook ontroering, er was liefde in het spel, en er was overduidelijk ook veel liefde voor het spel.”

NRC Handelsblad: “Boermans regisseert Shakespeares kolderieke liefdesles uit circa 1600 nadrukkelijk op de lach, en zegeviert groots: Midzomernachtdroom is twee uur lang hilarisch, van het type tranen van het lachen. Hij rijgt de ene seksuele zinspeling aan de andere, wat de vraag opwerpt of het nu over liefde gaat, of enkel lust. Maar dankzij het knappe, gelaagde spel van veel van de acteurs is de voorstelling weliswaar vet, maar zeker niet plat.”

Het Parool: “Maar regisseur Theu Boermans maakt van zijn debuut bij Het Nationale Toneel een feestelijke, erg geestige avond die uiteindelijk een pleidooi is voor de fantasie op het toneel.

Boermans moet de harten van het toch altijd wat conservatieve Haagse publiek weten te veroveren. Dat is hem, gezien de zeer lovende reacties op de première, ruimschoots gelukt. Maar je kunt de voorstelling ook zien als uitdaging aan zijn belangrijkste concurrent: Ivo van Hove's Toneelgroep Amsterdam. Tegenover diens realistische engagement plaatst hij ongebreidelde verbeeldingskracht. Het Nederlandse theater wordt daar zeker niet minder interessant van.”

De Telegraaf: “Als Titania laat Schluter de liefdeskoorts haar bloed zichtbaar verhitten, De Walle is als hertog én als elfenkoning een geloofwaardige potentiaat met zachte kantjes. Pierre Bokma is ronduit hilarisch als handwerksman met toneelaspiraties en ook in de kleinere rollen weten acteurs als Vincent Linthorst, Jappe Claes, Anniek Pheifer en Jeroen Spitzenberger de lachers op hun hand te krijgen. Eigenlijk geldt dat voor het hele ensemble, al valt door haar rol vooral ook Antoinette Jelgersma op.”

PUBLIEK

“Een goede interpretatie van de eeuwige (non-) liefde!”

“De goede oude tijd in een modern jasje.”

“Méér dan fenomenaal! ...en wat een lieve Ezel!”

“Absolute toppers. Hulde aan Boermans en vooral ook aan Antoinette Jelgersma.”

“Wat een prachtig ‘debuut’ van Theu Boermans.”

VOORSTELLINGEN

DE BITTERE TRANEN VAN PETRA VON KANT

Petra von Kant Els Dottermans
Valerie von Kant Nettie Blanken
Gabriele von Kant Lien Wildemeersch
Sidonie von Grasenabb Betty Schuurman
Karin Thimm Marie Vinck
Marlene Bien De Moor

Tekst Rainer Werner Fassbinder
Vertaling Bernard Dewulf
Regie Susanne Kennedy
Dramaturgie Gommer van Roussel
Decor Kartrin Bombe
Kostuums Lotte Goos
Lichtontwerp Dennis Diels
Geluidontwerp Yves De Mey

coproductie met NT Gent

SYNOPSIS

Petra von Kant is een gevierd mode-ontwerpster, arrogant, sarcastisch en zelfvoldaan. Ze manipuleert graag de mensen rondom haar, maar raakt verstrikt in een web van leugens om haar complexe en fantasievolle leven richting te geven. Zo is haar relatie met haar zwijgzame secretaresse annex meid Marlene er één van meester-slaaf. Wanneer haar aristocratische vriendin Sidonie de jonge, gewone Karin Thimm bij haar introduceert als model wordt Petra smoorverliefd op haar. De relatie leidt schipbreuk en wat rest zijn geleerde lessen in liefde en veel bittere tranen.

MOTIVATIE

Heel lang werd Kennedy afgestoten door dit stuk en zijn hoofdpersonage. Maar juist deze walging werd het uitgangspunt voor haar encenering. Kennedy kon met het (bedoeld) melodramatische plot haar onderzoek voortzetten naar de rol van de toeschouwer in de voorstelling. In hoeverre heeft en voelt deze een verantwoordelijkheid voor datgene waar hij naar kijkt? En wat gebeurt als hij zich meer en meer bewust wordt van zijn voyeuristische positie (die een gegeven is in het theater) door de gore, psychologische spelletjes die op het toneel worden gespeeld?

REALISATIE

Ook haar eerste grote zaalvoorstelling zette Kennedy in een van die intrigerende gesloten ruimten die we van haar gewend zijn. De verwarring in het hoofd van Petra von Kant vond zijn uitwerking in het gefragmenteerde karakter van de ruimte: was het een wachtruimte, een badcel, een living of een martelkamer? In deze raadselachtige ruimte had Kennedy haar choreografie van zes vrouwen gezet, die bij voortduring in beweging zijn. Hier beleeft de zelfzuchtige Petra von Kant haar menswording, en wij toeschouwers met haar, als ze aan het eind van een avond vol van vernedering zich verontschuldigt bij haar secretaresse en haar vraagt: vertel me over jouw leven.

De Volkskrant: "Petra von Kant komt tenslotte tot het inzicht dat bittere tranen nodig zijn om gelouterd het leven aan te kunnen. Obsessieve ambitie wordt medemenselijkheid- en dat is zowaar een hoopgevende gedachte."

De Standaard: “De esthetiek waarin *De bittere tranen* van Petra von Kant baadt, is dan ook ongewoon in de grote zaal. Je moet ervoor terug tot in de jaren tachtig, toen Jan Decorte en anderen het Vlaamse theater revolutioneerden met halfironische, amper ingeleefde interpretaties van vaak bedenkelijk repertoire. Existentiële afstomping was toen het ordewoord, en is dat ook hier.”

De Theatermaker: “Met haar eerste voorstelling in de grote zaal voegt Susanne Kennedy zich bij de regisseurs die de visuele en dynamische kwaliteiten van een grote ruimte moeiteloos gebruiken.”

Trouw: “Een ijskoud acterende *Bien De Moor* brengt je de rillingen op het lijf en is daarmee een beduidende tegenpool van de ongehoord in haar eigen leed zwelgende *Petra* van Els Dottermans. Mooi spel in een bizarre poppenkast.”

VOORSTELLINGEN

WAT NODIG IS

Met Laura van Dolron, Steve Aernouts en Oscar van Woensel

Tekst Laura van Dolron

Dramaturgie Céline Buren, Maarten Mertens

Spelcoaching Jantien Koenders

Decor en kostuums Wikke van Houwelingen, Marloes van der Hoek

Lichtontwerp Gé Wegman

SYNOPSIS

Zonder woede of een vijand, maar met humor en herkenbaarheid zoekt Laura van Dolron naar dat ‘wat nodig is’: antwoorden die links, rechts, gelijk en ongelijk overstijgen. Zo vult ze het gat dat de kerk achterliet. In een positieve, niet-naïeve preek laat ze zien dat spiritualiteit niet anti-intellectueel is, maar sexy. Laura van Dolron roept haar publiek op voor deze ene keer op de pauzeknop te drukken. Even geen meningen, geen opinies, even niet hoeven denken en beargumenteren, even niet het altijd beter weten. Betrokkenheid is belangrijk en voor ‘Lief zijn voor jezelf’ hoef je niet naar een wellnesscentrum.

MOTIVATIE

Eigenlijk wilde Laura van Dolron een cabaretvoorstelling maken met haar theaterheld Oscar van Woensel, voorheen acteur en schrijver bij Dood Paard. Het werk van de Franse schrijver Michel Houellebecq zou dienen als basismateriaal en inspiratiebron. Maar na haar vorige voorstelling *Sartre zegt sorry*, had Van Dolron even genoeg van cultuurpessimisme. Ze had de diagnose gesteld, nu werd het tijd voor een medicijn: “Ik ging op retraite, tien dagen zwijgen in een Thais klooster, en besloot daar dat ik juist het omgekeerde moest doen. Geen harde confrontatie, maar een positieve preek.”

REALISATIE

Laura van Dolron schreef een monoloog voor drie sprekers. Ze vroeg twee acteurs die, net als zijzelf, ieder op hun eigen wijze de filosofie van het even niets doen, gas terugnemen en rust vinden, omarmen. Steve Aernouts, die spiritualiteit vooral iets vindt om naar te streven en Oscar van Woensel, die ter plekke aarzelend zijn gedachten probeert te verwoorden. Als veertiger is hij nu pas, na een lange drugsverslaving, echt begonnen met leven, bekent hij. “Vrijheid is discipline en die vrijheid vind ik in de afwas doen, het opruimen.”

PERS

De Volkskrant: “Terugfietsend door een zaterdagavondvolle stad, voor de gelegenheid compleet hysterisch vanwege de museumnacht, moet de pauzeknop helaas weer uit om de drukte, het rumoer en de chaos van het volle leven tegemoet te kunnen treden. Het was zinvol en louterend om vijfkwartier even in ‘een bad van stilte, een bad van rust’ te mogen

verkeren. En de sterren voor Laura van Dolron staan dit keer aan de hemel.“

NRC Next: “Van Dolron probeert in de voorstelling te leven ‘in het nu’. Ze brengt het tempo terug, praat weifelend en zacht, ademt diept, zwijgt ook veel. En brengt haar publiek langzaam in dezelfde stemming.

Het is bijna magisch, maar Van Dolron weet dat gevoel daadwerkelijk op haar toeschouwers over te brengen. In elk geval voor even. In elk geval bij één.

Rektoverso.be: “Van Dolron levert mij ideeën op, niet af. Dat haar appel aan intellectuelen om naar hun hele lijf te leren luisteren, best te overwegen valt, bijvoorbeeld. En dat haar boeddhistische pleidooi voor algehele ‘zen’ tegelijk een bedenkelijke aanvaardingslogica en verzetsloosheid propageert. Net door een oprecht punt te verdedigen, zorgen

de makers voor geestesverruiming in plaats van -begrenzing. In hun beperking van de gewoonlijke laissez-faire tussen voorstelling en publiek, dwingen ze extra werkzaamheid af. Je kritische zin kan niet anders dan reageren.”

PUBLIEK

“Heerlijk om te leven!”

“Iets wat zó complex is, zó duidelijk.”

“Je beste voorstelling ooit.”

“Wat een prachtige, eenvoudige diepte.”

VOORSTELLINGEN

BEST OF LAURA

Tekst en concept Laura van Dolron
Dramaturgie Céline Buren

SYNOPSIS

Op de valreep van haar tienjarige jubileumjaar speelt Laura van Dolron haar 'greatest hits': de verdrietigste grappen, de meest hartverscheurende huwelijksaanzoeken, haar mooiste missers en haar meest poëtische preken. In de koude decembermaand geeft Laura het publiek alle warmte die ze heeft en uiteraard ook de nodige snijdende grappen en bijtende maatschappijkritiek. Oud werk in een nieuw jasje, maar niet zonder stil te staan bij het hier en nu. En ze zingt nog een liedje ook!

MOTIVATIE

Laura: "Muzikanten blijven hun hits spelen en ik ben daar altijd wat jaloers op geweest. Nu hoeft dat niet meer, ik ga nog een keer grasduinen in de gedachtecronkels en inzichten in de pijn en de hoop die ik met het publiek gedeeld heb de afgelopen tien jaar. Om te kijken wat ik heb gezegd, wat ik heb beloofd, wat ik heb waargemaakt, wat ik heb gevraagd van mijn publiek en wat onze goede voornemens eigenlijk zijn. De voorstelling zal gaan over samen zijn, over handen vasthouden, over wat ons verbindt in plaats van wat ons onderscheidt en dat de waarheid altijd een cliché blijkt te zijn. En natuurlijk -of ik het nou wil of niet- over mijn vaak hilarisch mislukte liefdesleven en mijn innige romance met het publiek..."

REALISATIE

In een interview met NRC Handelsblad gaf Laura van Dolron vier ongevraagde tips aan haar 'collega-oudejaarsconferenciers'. Wenken die een leidraad zijn in al haar werk en dat ook waren bij de samenstelling en de voorstelling van de Best of Laura:

1. "Deel je twijfels en je zoektocht met je publiek. Wees eerlijk, spot met jezelf. Dat doen jullie te weinig!"

2. "Als je iets afbreekt, verdedig dan iets anders. Wat dan wel? Er moet iets tegenover je cynisme staan."

3. "Ontspan en haal af en toe adem."

En tot slot: 4. „Wees lief voor jezelf, en daardoor ook voor je publiek.”

PERS

Moose.nl

Van Dolron zoekt in haar voorstellingen het grensgebied op tussen toneel en cabaret. Tot nu toe lukt het haar om daarbij trouw te blijven aan haar eigen stijl, om in dat tussengebied te blijven en niet te bezwijken voor de verleidingen aan de andere kant van de grens. Natuurlijk valt er bij deze oudejaarsconferentie genoeg te lachen. Maar dan lachen we als publiek om onszelf, om ons eigen geworstel met het leven. En niet om 'de ander', om de politicus waar we het niet mee eens zijn. Het woord oudejaarsconferentie doet denken aan cabaretiers. Maar de oudejaarsconferentie van Laura van Dolron is een toneelmonoloog. Een hele goede toneelmonoloog.

2. PUBLIEK

PUBLIEKSBEREIK

Het NT bereikte in 2011 97.908 bezoekers. De bezettingspercentages zijn ondanks de economische crisis en de verhoogde toegangsprijzen stabiel gebleven (rond de 65%) en in Den Haag zelfs gestegen naar 75%. In onze thuisstad hebben we een solide basis: continu publieksonderzoek gaf inzicht in de merkprestatie en maakte ook een hoge mate van klanttevredenheid zichtbaar. Onze voorstellingen worden gemiddeld met een 8.3 gewaardeerd en 85% van de respondenten geeft aan het NT weer te bezoeken. Deze hoge waarderingen willen we vasthouden.

Het tweesporenbeleid dat we in 2009 hebben ingezet rond publieksbereik hebben we het afgelopen jaar gecontinueerd. Enerzijds willen we onze trouwe bezoekers behouden. Anderzijds willen we de grote groep incidentele bezoekers opschalen naar meer frequente bezoekers. Het einddoel is een bredere basis van trouwe bezoekers. Om dit te bereiken hebben we in 2009 een loyaliteitsprogramma geïmplementeerd met de Vriendenvereniging als 'backbone'. Daarnaast worden nieuwkomers (20% per seizoen) actief benaderd, met een aanbod dat hen verleidt meer frequente bezoekers te worden. Recent onderzoek door Oculon van de KS & NT database heeft geleid tot meer inzicht in de klantsegmenten. Met deze kennis kunnen we klanten beter op maat benaderen.

De NT voorstellingen in het land trekken meer dan 50% van het totaal aan bezoeken.

Het NT wil zichzelf van 'passant' in een theater graag maken tot partner. Ook in 2011 hebben we intensief contact gehad met de theaters in het land om de voorstellingen daar tot een succes te maken. Voor 2012 krijgt het NT de kans -door de fusie met Stella Den Haag- om publiek vanaf een jonge leeftijd aan zich te binden en uit te laten groeien tot trouwe volwassen toeschouwers. Via de jeugd kunnen we ook ouders en grootouders bereiken. Het NT zal mede daardoor een groeiend publiek bereiken van volwassenen, jeugd en jongeren.

Op de kaart zijn de plaatsen aangegeven waar het Nationale Toneel dit jaar één of meerdere keren speelde.

MARKETING & COMMUNICATIE

MARKETING & COMMUNICATIE

In een veranderende markt, waarin het accent verschuift van aanbod naar vraag, ligt onze ambitie hoog: in toon en beeld uitstralen dat we een publieksgericht gezelschap zijn van internationale topklasse. In 2011 hebben we de brandbox aangescherpt. Er wordt gewerkt aan de hand van harde doelstellingen en evaluatiemomenten. Het beleid loopt langs twee lijnen:

1. Campagnematige marketing van producties, gericht op specifieke kansrijke doelgroepen uit MOSAIC.
2. Doorlopende corporate communicatie gericht op versterking van de samenhang tussen de voorstellingen, leidend tot herhaalbezoek en versterking van het merk NT.

In 2011 heeft de Koninklijke Schouwburg in Den Haag een gedifferentieerd prijssysteem ingevoerd door middel van het creëren van zes in plaats van drie rangen. Prijs wordt nu meer als een marketingtool ingezet. Kortingen worden ingezet om vroegboeken te stimuleren, zodat minder (dure) last-minute marketinginspanningen vereist zijn, en om herhaalbezoek te belonen. Via upselling – bijvoorbeeld een inleiding, programmaboek, diner of hotelbezoek – wordt de klant verleid een avond toneelbezoek te ‘verrijken’ tot een verzorgd avondje uit.

Free publicity was ook in 2011 een absoluut speerpunt van de M&C afdeling. Nog steeds weet het NT een enorme hoeveelheid aan media-aandacht te genereren welke van onschatbare waarde is. Nog meer dan voorheen probeerden wij de kracht uit te buiten van het ensemble en de individuele acteurs, ook door gebruik te maken van hun zichtbaarheid in film en televisieseries. Klassieke marketinginstrumenten (flyers, affiches, advertenties) blijven onmisbaar in de marketingmix. We ondersteunen reistheaters in de persbenadering van regionale media. De eigen website/nieuwsbrief en de verschillende sociale netwerken winnen aan belang. Het NT levert *rich content* in de vorm van foto's, trailers en dergelijke. Sociale media benutten we om bezoekers te volgen en met hen in gesprek te gaan. Het NT heeft een fulltime e-marketeer in dienst om de ontwikkelingen in het digitale landschap op de voet te volgen.

Het NT blijft zoeken naar innovatieve plekken om producties bij het publiek onder de aandacht te

brenge. Een trailer op een beeldscherm op station Den Haag Centraal, een prominent decorstuk in het Atrium van het stadskantoor. Veel inspanningen zijn in 2011 geleverd om samenwerkingsovereenkomsten met grotere partijen aan te gaan die bulkverkoop kunnen genereren en eigen consumentenkanalen aanboren, zoals NS, AVRO en vele anderen.

3. EDUCATIE & PARTICIPATIE

ONDERWIJS

In 2011 bezochten in totaal 5284 leerlingen/studenten/docenten één of meerdere voorstellingen of activiteiten van het Nationale Toneel. Dit gebeurde door middel van direct contact, door informatievoorziening of contact met theaters en inspiratie van NT Educatie.

In 2011 organiseerde NT Educatie een groot aantal activiteiten voor jongeren, onderwijsgroepen en regulier publiek: Theaterlesprojecten, workshops, inleidingen, rondleidingen, lezingen, openbare repetities, masterclasses, meet&greet, nabesprekingen. Deze activiteiten vonden plaats in het NT Gebouw, in de Koninklijke Schouwburg, op scholen in Den Haag en in theaters en op scholen in het land. Hierbij werd samengewerkt met onderwijsinstellingen, met het Koorenhuis, het Theater Instituut Nederland, de educatieve diensten van Haagse en landelijke culturele instellingen, de verschillende theaters en gezelschappen en diverse kunstopleidingen. De periodieke nieuwsbrief Nationale Toneel Educatie Nieuws (NTEN) werd in 2011 gemaild naar 700 emailadressen van docenten, NT Ambassadeurs en contactpersonen.

NT-educatie informatieavond voor docenten en NT Ambassadeurs

De jaarlijkse informatieavond werd bezocht door ruim 50 deelnemers. Na een inleiding op Midzomernachtdroom, informatie over educatieve activiteiten en een diner bezochten de deelnemers de try-out van Midzomernachtdroom in de KS.

Theateradviesdag 2011

De in voorgaande jaren met succes georganiseerde Haagse Theateradviesdag voor docenten ging in 2011 helaas niet door. Het teleurstellende aantal inschrijvingen was daar debet aan. Bij navraag bleek dat de docenten het rond de gekozen datum zeer druk hadden met activiteiten op school en dat veel van hen in een vroeg stadium zelf al informatie hadden verzameld over voorstellingen. Besloten werd om de dag in 2012 vroeger in het seizoen te organiseren en om er een andere invulling aan te geven. Het plan van het Haags Educatieoverleg om in 2011 een gezamenlijke website te starten is gelukt. De website wordt in 2012 online gezet.

JONGERENEDUCATIE

Ieder jaar ontwikkelt het Nationale Toneel een aantal educatieprojecten speciaal voor jongeren. In 2011 is dat gedaan rondom de voorstellingen *Faust I en II*, *Dat Smoel*, *De Driestuiversopera* en *Midzomernachtdroom*.

Faust I en II

De voorstellingen konden bekeken worden in de marathonversie of op twee aparte avonden (een deel per avond).

Faust I en II was vooral geliefd bij docenten die met selecte groepjes leerlingen bovenbouw VO de voorstellingen bezochten. Vanwege het locatieaspect was de voorstelling uitsluitend in Den Haag en Amsterdam te zien. Mede door de bijzondere vormgeving en de heldere vertaling was het voor de meeste jongeren een geweldige theaterbeleving. Naast leerlingen uit het Voortgezet Onderwijs bezochten groepen studenten en studieverenigingen de voorstelling. Ook zij reageerden bijzonder enthousiast. Rondom *Faust I en II* werden een aantal openbare repetities en een themamiddag georganiseerd, die onmiddellijk volgeboekt waren. Inleidingen en lezingen, speciaal voor groepen, werden ook zeer goed bezocht.

Ruim 300 jongeren in Den Haag en Amsterdam bezochten de voorstelling *Faust I en II*.

Dat Smoel

Deze voorstelling was specifiek gericht op een jonge doelgroep. Deze voorstelling uit 2010 werd in 2011 in reprise genomen en maakte een landelijke tournee. Evenals in 2010 bezochten veel jongeren de voorstelling. NT Educatie reisde door het land om door middel van Theaterlesprojecten het bezoek aan de voorstelling voor te bereiden. De jongeren bleken zonder uitzondering onder de indruk te zijn van het verhaal, het emotievolle spel en de vormgeving. Heel speciaal was de (extra) middagvoorstelling van *Dat Smoel* in Alkmaar. Het was een experiment van het theater en het gezelschap om de voorstelling 's middags, uitsluitend voor scholieren, te spelen. Er kwamen 240 leerlingen naar de voorstelling, die een indringende middag beleefden.

900 leerlingen, studenten en docenten bezochten *Dat Smoel* in theaters verspreid over het hele land.

De Driestuiversopera

Vanuit het hele land kwamen aanvragen binnen om De Driestuiversopera met groepen te bezoeken en om deel te nemen aan het muzikale Theaterlespro-

ject van stagiaire Corien Feikens. Tijdens dit project gingen leerlingen aan de slag met liederen uit *De Driestuiversopera*, voorzien van zelfgeschreven teksten. De schroom om zelf te gaan zingen verdween heel snel. Er werd uit volle borst gezongen en met overtuiging geacteerd. Corien Feikens organiseerde ook een Driestuivers Muziekworkshop met studenten van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Er werd gewerkt aan eigen interpretaties van liederen uit *De Driestuiversopera*. De workshop eindigde in een aantal muzikale presentaties voor publiek, in de foyer van de Koninklijke Schouwburg en in de foyer van het NT Gebouw.

In totaal werd *De Driestuiversopera* bezocht door bijna 1900 leerlingen, studenten en docenten.

Midzomernachtdroom

De voorstelling *Midzomernachtdroom* van William Shakespeare was een droom voor veel docenten die met grote groepen jongeren de voorstelling bezochten. Zoals een docent het verwoordde: “Wat een prachtige voorstelling, ... de uitvoering van het Nationale Toneel is in alle opzichten de ideale gelegenheid om jongeren enthousiast te maken voor toneel en voor een in hun ogen vaak “stoffige” tekst van een “oude schrijver”. Ondanks het feit dat *Midzomernachtdroom* in bijna alle theaters in het land zeer snel was uitverkocht, vormden groepen jongeren een aanzienlijk deel van het publiek. De reserveringen voor de reprise in augustus/ september 2012 lopen reeds binnen. De jongeren waren zeer te spreken over de acteerprestaties, de humor, de vormgeving en de taal. Docenten maakten veel en graag gebruik van de Theaterlesprojecten en inleidingen die NT Educatie rondom *Midzomernachtdroom* organiseerde.

***Midzomernachtdroom* werd in 2011 bezocht door ruim 1380 leerlingen, studenten en docenten. In 2012 zal dit aantal nog stevig groeien.**

NT-tv

Stagiaire Corine Feikens ontwikkelde voor NT Educatie een online tv-programma. Er werden drie afleveringen gemaakt. In elke aflevering stond één voorstelling centraal: *Dat Smoel*, *Faust I en II* en *De Driestuiversopera*. Jonge acteurs uit deze voorstellingen werden geïnterviewd over thema's, verhaal en achtergronden en er was een kijkje achter de schermen. Elke aflevering bevatte ook straatinterviews met jongeren over toneel in het algemeen en over thema's uit de voorstelling in het bijzonder. De afleveringen waren te zien op de website van Het

Nationale Toneel en op YouTube.

NT-openbare repetities voor jongeren

Bij een deel van de voorstellingen van het NT werden speciaal openbare repetities voor jongeren georganiseerd. Zo bezochten jongeren uit de Haagse wijk Laakkwartier een repetitie van *De Driestuiversopera*. Zij hadden in een workshop zelf voor hen gemaakte versies van liederen uit *De Driestuiversopera* gepresenteerd in het Laaktheater. Een groep jonge spelers van Theatergroep Suburbia uit Almere was aanwezig bij een repetitie van *Faust*. Dit in het kader van een speciale jongerenvoorstelling van *Faust* in Almere. De leerlingen van de schooltoneelgroep van Gymnasium Novum uit Voorburg waren aanwezig bij een repetitie van *Midzomernachtdroom*. NT Jongerenambassadeurs waren aanwezig bij de generale repetitie van *Dat Smoel* en hadden na afloop een gesprek met de spelers. Docenten van de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten waren aanwezig bij een repetitie van *Land zonder Woorden* en wisselden na afloop van gedachten met de makers over de thematiek van het stuk.

Daarnaast vond een aantal openbare repetities plaats voor regulier publiek, waaronder ook veel jongeren. In het najaar van 2011 zijn de gesprekken tussen de Koninklijke Schouwburg, het Nationale Toneel en het Theater aan het Spui en andere partners over een gezamenlijk Projectbureau voor Haagse theatereducatie van start gegaan.

VOLWASSENEDUCATIE

TheuBoermans@Work

Om de komst van Theu Boermans als nieuwe artistieke leider feestelijk luister bij te zetten en zijn werk te introduceren bij het Haagse publiek, opende seizoen 2011-2012 met het drie weken durende festival *TheuBoermans@work* in de KS en het NT Gebouw. Op het programma stonden vier regies van Boermans: de Haagse première van *Begeerte heeft ons aangeraakt* en reprises van de Theatercompagnie/ Derde Bedrijf-voorstellingen *De Eenzame Weg*, *Fräulein Else* en *Olie*.

Met de *Midzomernachtdroom* en *De Presidentes* die later dat seizoen in première gingen, geven deze stukken een mooi overzicht van het werk van regisseur Boermans. Op het podium stonden behalve enkele NT-acteurs ook veel acteurs die we ook de komende jaren bij het NT zullen zien, zoals Jappe Claes (per 2011 lid van het ensemble), Tamar van den Dop (in seizoen 2011-2012 te zien in *Midzomernachtdroom*),

VOLWASSENENEDUCATIE

Joris Smit (per 2012-2013 lid van het ensemble) en Katja Herbers (in seizoen 2012-2013 een van de Drie Zusters van Tsjechov). Belangrijk onderdeel van het festival was “Verdieping en Educatie”. Het NT vond én vindt het belangrijk om jong en oud te laten kennismaken met de vele facetten van theater en de wereld achter de schermen. Om zo liefde bij te brengen voor deze kunstvorm.

Het festivalprogramma bevatte veel interessante educatieve en verdiepende activiteiten:

- **Den Haag Toneelstad:** samen met theaterjournalisten Bert Jansma, Jan Paul Bresser en Simon van den Berg keken enkele prominente gasten terug op een halve eeuw toneelgeschiedenis in Den Haag.
- **Talkshow à la Zomergasten:** Hein Janssen sprak op het toneel van de KS uitvoering met Theu Boermans over zijn leven en werk.
- **Theatersport en De Vloer Op:** In zaal 2 van het NT Gebouw bezocht het publiek De Vloer Op met acteurs van het NT. Er werd een openbare les Theatersport gegeven en tot slot was er een Theatersportwedstrijd tussen een team uit Den Haag en Zwolle.
- **Ida Wassermanlezing:** de zevende Ida Wassermanlezing werd uitgesproken door Theu Boermans.
- **Theaterworkshops:** rondom de voorstellingen van Theu Boermans organiseerde NT Educatie theaterworkshops voor jongeren.
- **Open Huis:** kijkje achter de schermen van een groot toneelgezelschap.
- **Openbare Repetities:** Johan Doesburg ontving in zijn repetitielokaal veel publiek bij een openbare repetitie van *Gekluisterd*. Theu Boermans trok veel belangstelling met een openbare repetitie van *De Presidentes*.
- **Masterclass:** onder grote belangstelling leidde Theu Boermans een masterclass met acteurs en actrices van het Nationale Toneel in de grote zaal van de Koninklijke Schouwburg.
- **Talkshow:** in de hal van de KS vond elke avond een talkshow plaats met interessante (Haagse) gasten uit Cultuur en Politiek. Gesproken werd over het werk van Boermans en de geschiedenis van het Nationale Toneel. Op de bank schoven behalve veel acteurs van het NT en De Trust/de Theatercompagnie onder meer ook aan Eric Schneider, Aus Greidanus, vertaler Tom Kleijn, dramaturgen Tom Blokdijk en Rezy Schumacher, regisseur Johan Doesburg, KS-directeur Oscar Wibaut en Theu Boermans zelf. Bij elke voorstelling waren

nabesprekingen met regisseur en/of acteurs.

- **Nabesprekingen en Meet&Greet:** na afloop van de voorstellingen kon het publiek in het NT Café napraten met de spelers en makers van de voorstellingen.

Terugkijkend zijn we tevreden over het effect van het festival. Het zal slechts weinigen in Den Haag zijn ontgaan dat het gezelschap een nieuwe artistiek leider heeft. Binnen het NT gaf het festival een belangrijke impuls voor de nieuwe koers. Het publiek was over het algemeen zeer enthousiast over de wijze waarop het werk van Boermans werd gepresenteerd en omkaderd. Dat bleek ook uit de vele ‘tips voor Theu’, die zij op post-its in het festivalhart achterlieten en die wij aan het einde van het festival feestelijk aan Boermans konden overhandigen.

Inleidingen, openbare repetities en speciale middagen

In 2011 werden door het Nationale Toneel ruim tachtig inleidingen verzorgd op onze voorstellingen. Tijdens een inleiding wordt de voorstelling binnen een cultureel-historische kader geplaatst. Het doel hiervan is het publiek een beter begrip van de voorstellingen en het medium theater te geven. In het verlengde hiervan organiseerde het NT ook een aantal openbare repetities voor regulier publiek. Deze speciale repetities werden meestal voorzien van een uitgebreide inleiding door verschillende makers en kenners van het stuk. Voor de voorstellingen *Faust I en II* en *Midzomernachtdroom* hebben wij, in samenwerking met NRC Handelsblad, speciale middagen georganiseerd waarin door middel van lezingen, interviews, gerelateerde muziek en filmfragmenten de toneelstukken en hun auteurs in een historische en actuele context werden geplaatst.

Publieksservice

Het Nationale Toneel streeft een optimale informatievoorziening aan het publiek na. Daartoe worden bij alle voorstellingen zorgvuldig samengestelde programmaboekjes verschaft. Daarnaast hebben wij in 2011 onze website stevig uitgebreid. Op de informatiepagina's van onze voorstellingen wordt een selectie van achtergrondmateriaal geplaatst, die de bezoeker in de gelegenheid stelt zich verder te verdiepen in de betreffende voorstelling. Op verzoek worden scripten ter beschikking gesteld en men kan telefonisch of per email bij ons terecht met specifieke inhoudelijke vragen. Op deze manier proberen wij elk theaterbezoek extra verdieping mee te geven.

4. TALENTONTWIKKELING EN VERNIEUWING

TALENTONTWIKKELING EN VERNIEUWING

Een belangrijke taak van het NT is van oudsher zijn opleidingsfunctie. Die versterken we door op een duurzame manier onze verantwoordelijkheid te nemen voor de toekomst van het toneel, in het bijzonder het grote zaaltoneel, in Nederland.

ONDERWIJS

Het proces van talentontwikkeling begint al op de beroepsopleidingen, waar veel medewerkers van het Nationale Toneel hun kennis delen met studenten. Onze medewerkers verzorgden in 2011 lessen op de Theaterschool in Amsterdam (acteursopleiding en regieopleiding), Universiteit Leiden, KABK (marketing & communicatie), Hogeschool voor de Kunsten, Erasmus Universiteit Rotterdam (algemene cultuurwetenschappen).

Sinds 2010 worden de studenten van de Amsterdamse Theaterschool drie keer per jaar uitgenodigd om zich twee avonden lang in het NT Gebouw te presenteren met hun oefeningen, scènes en performances. Dit bijzondere programma noemen we Halfweg. De bezoekers krijgen deze avonden de gelegenheid in de keuken van het theatervak te kijken en kennis te maken met de volgende generatie theatermakers. De studenten krijgen tijdens de nagesprekken met de toeschouwers voor het eerst een beeld van hun toekomstige publiek.

Behalve de uitwisseling van kennis, hebben de contacten met het hoger en beroepsonderwijs voor het NT als voordeel dat jong talent in een vroeg stadium herkend en gestimuleerd kan worden.

STAGES

Stageprogramma's bij elke productie zijn bij het NT een vanzelfsprekendheid. Daarmee nemen we onze verantwoordelijkheid voor de toekomst van het toneel in Nederland. Werkend vanuit een meester-gezel relatie in een omvattend programma worden stagiaires begeleid door de professionals van het NT, met respect voor hun originaliteit.

Met artistiek directeur Theu Boermans, die een lange geschiedenis heeft met het coachen van jonge acteurs en regisseurs, maar ook met de acteurs uit ons ensemble (Betty Schuurman, Ariane Schluter, Antoinette Jelgersma geven les op diverse theaterscholen), en Jappe Claes en Rezy Schumacher, die als artistiek leider en dramaturge verbonden zijn aan de Amsterdamse Theaterschool, is het NT goed toegerust om deze taak op zich te nemen.

In 2011 boden we aan 29 talenten een stageplaats. De studenten liepen stage als acteur, technicus,

medewerker educatie, medewerker communicatie & marketing, dramaturg, regieassistent of medewerker kostuumatelier. De studenten zijn afkomstig van opleidingen uit het hele land: Amsterdamse Hogeschool voor de kunsten/ toneel & kleinkunst, regieopleiding, Toneelacademie Maastricht, Haagse Hogeschool, Artez Hogeschool voor de Kunsten Zwolle, Rotterdamse Snijschool, Stenden Hogeschool Leeuwarden, Fontys hogeschool voor de Kunsten/conservatorium, Grafisch Lyceum, podium & evenementen techniek, Universiteit Amsterdam/ dramaturgie, Hogeschool voor de kunsten, ROC Mondriaan mode/maatkleding, ROC-Amsterdam/ grimeopleiding.

Via de stagiaires houden we contact met de ontwikkelingen in het veld van de beroepsopleidingen en hopen we jonge talent aan een vliegende start te helpen.

JONGE PROFESSIONALS

Een speciale plek ruimt het gezelschap in voor ten minste één ambitieuze jonge regisseur met een interesse voor de grote zaal. Hij/zij moet na het afstuderen minstens twee jaar praktijkervaring hebben opgedaan bij productiehuisen of andere gezelschappen en verwantschap voelen met de artistieke koers van het Nationale Toneel. Hij doorloopt een vier jaar durend traject dat zich richt op alle aspecten van het regisseurschap bij een groot repertoiregezelschap.

Dit is de afgelopen jaren gebeurd met de vernieuwende jonge regisseur Susanne Kennedy. In 2011, het laatste jaar van haar traject, heeft zij opnieuw twee controversiële, uiterst secuur geregisseerde voorstellingen gemaakt. Op basis van een tekst uit het klassieke repertoire, het achttiende eeuwse *Emilia Galotti* van Lessing, en een moderne klassieker: Pinters *Het Verjaardagsfeest*. Het zijn opnieuw heftige vormexperimenten geworden waarmee zij de manier waarop theater wordt gemaakt, in een nieuw daglicht probeert te plaatsen. Op basis van deze voorstellingen is ze inmiddels een internationaal veelgevraagd regisseur geworden. Tijd voor haar om haar vleugels uit te slaan. Zij wordt opgevolgd door Casper Vandeputte, een nieuw jong talent.

Als gevolg van de behoefte van het NT naar directere verbindingen met de actualiteit kwam Laura van Dolron in 2009 als *artist in residence* bij het NT. Voor haar stand-up philosophy performances gebruikt ze haar werkelijkheid als voedingsbodem. Ook in 2011

TALENTONTWIKKELING EN VERNIEUWING

heeft het NT haar de mogelijkheid en de middelen gegeven zich als theatermaker verder te ontwikkelen.

In de performances *Sartre zegt Sorry* en *Iemand moet het doen* uit 2011 rekent ze op heel persoonlijke wijze af met het cynische wereldbeeld van haar eigen generatie. Laura van Dolron zet tegenover de grote verhalen het kleine verhaal van haar eigen leven en haar generatiegenoten. Hierin vindt het NT een spannend en tegendraads evenwicht voor het groots gemonteerde wereldrepertoire.

NIEUW REPERTOIRE

Vernieuwing speelt niet alleen een rol in de keuze voor jonge theatermakers, maar ook in de keuze van het repertoire. De afdeling Dramaturgie van het Nationale Toneel houdt de vinger aan de pols wat betreft nieuwe toneelteksten in binnen- en buitenland. Ook wordt continu gezocht naar bestaande teksten die een verrijking zijn voor het Nederlandse theaterlandschap, maar die voorheen niet of te weinig gespeeld werden.

5. INTERNATIONALISING

INTERNATIONALISERING

Van een internationale programmering was tot 2010 nooit sprake geweest, maar het gezelschap heeft de afgelopen jaren wel een internationaal netwerk opgebouwd. Door de jaren heen heeft het NT een groot aantal voorstellingen gemaakt met buitenlandse regisseurs, acteurs en vormgevers. Enkele namen zijn: Jürgen Gosch, Franz Wittenbrink, Lena Müller, Katrin Bombe, Wilfried Minks, Elena Mannini, Mechthild Schwienhorst, Fredy Deisenroth en Marcos Viñals Bassols. Het NT ontdekt daarnaast regelmatig interessante buitenlandse auteurs, die wij als eerste in Nederland introduceren.

Met de komst van Theu Boermans als artistiek directeur in 2010 werd de internationale dimensie verder ontwikkeld. Als regisseur heeft hij veel gewerkt in Duitsland en België en daar een breed netwerk opgebouwd. Boermans weet uit ervaring hoe bevruchtend en inspirerend internationale uitwisseling kan werken voor makers en publiek. De eerste invloeden daarvan zijn zichtbaar in 2011. Met de Müncher Kammerspiele en NTGent zijn afspraken gemaakt over het uitwisselen van regisseurs en acteurs. Er werd in 2011 een voorstelling gemaakt in samenwerking met NTGent. Susanne Kennedy regisseerde deze coproductie, *De bittere Tranen van Petra von Kant*. Ook regisseerde ze bij de Müncher Kammerspiele de voorstelling *They shoot horses, don't they?*. Acteur Pierre Bokma werd door de Münchner Kammerspiele uitgeleend om een grote rol te spelen in *Midzomernachtdroom*. Regisseur Frans Wittenbrink, in Duitsland en Oostenrijk befaamd om zijn zangtheater, startte in 2011 de voorbereidingen voor de bijzondere voorstelling *Koninginnenacht* bij het Nationale Toneel. In seizoen 2011-2012 worden twee coproducties gemaakt met NTGent. Gesprekken voor een vaste verbintenis met NTGent en Schauspiel Köln zijn in 2011 opgestart.

Ook heeft het NT zich aangesloten bij de internationale programmering van de KS door Engelstalig te gaan boventitelen (gericht op expat-publiek). In het kader van het Nederland-Ruslandjaar 2013 hebben grote internationale festivals belangstelling getoond voor onder andere de *Midzomernachtdroom*, die we wellicht in St. Petersburg en Moskou gaan spelen.

Internationalisering is voor het Nationale Toneel geen doel op zich. Internationale samenwerkingen moeten passen in de artistieke ontwikkeling en zakelijke positie van het gezelschap. Onze uitgangs-

positie daarbij is dat het Nationale Toneel geworteld is in het Europese toneel en een bijdrage wil leveren aan de verdere ontwikkelingen daarvan op de internationale podia.

6. SPONSORING & FONDSSEN- WERVING

SPONSORING & FONDSSEN- WERVING

Met de Koninklijke Schouwburg ontwikkelden we met behulp van Wonderbird (voorheen Naomi Russell & Partners) in het najaar van 2011 een strategie voor Fondsenwerving & Sponsoring. Het najaar gebruikten we om de structuur in beide organisaties te implementeren. Het nieuw opgerichte projectbureau Development & Fundraising draagt zorg voor de uitvoering van de strategie.

De kern van het programma bestaat uit de volgende punten:

- We positioneren ons als twee topinstellingen; in de Koninklijke Schouwburg, de mooiste theaterzaal van Nederland, kan de bezoeker genieten van toneel van topniveau van het huisgezelschap het Nationale Toneel.
- Voor particuliere donateurs zijn er drie Kringen opgericht: de Shakespeare Kring, de Vondel Kring en de Huygens Kring. Het betreft een gelaagd schenkprogramma: vanaf € 500,- per jaar oplopend tot € 5.000 per jaar met diverse privileges.
- Voor de Top van het Nederlandse bedrijfsleven hebben we het reeds bestaande Koninklijke Schouwburg Genootschap. Dit netwerkgezelschap gaan we verder uitbouwen.
- De Vrienden van de KS en het NT vormen de ruggengraat van de particuliere gevers.
- We ontwikkelen een case for support voor sponsoren waarbij we uitgaan van het opbouwen van een meerjarenrelatie. We bieden deze partijen steeds maatwerk aan.
- We benaderen vermogensfondsen voor de ondersteuning van projecten op bijvoorbeeld het gebied van educatie, talentontwikkeling en internationalisering.

De ambitie van het Nationale Toneel: in 2012 ruim € 200.000 aan sponsorgelden. Het doel is om dit bedrag de jaren erna structureel te laten stijgen. De inkomsten gebruiken we voor investeringen en om het buffervermogen te laten groeien.

7. PERSONEEL & ORGANISATIE

PERSONEEL & ORGANISATIE

De medewerkers van het Nationale Toneel vormen de organisatie, zij zijn het gezicht van het gezelschap. De vaste medewerkers werken bij het maken van een voorstelling samen met gastmedewerkers, zoals acteurs, decor-, licht- en kostuumontwerpers, regieassistenten, inspiciënten en grimeurs. We willen aan iedereen die bij het NT werkt een prettige en veilige werkomgeving bieden met aandacht voor groei en loopbaanontwikkeling. Van de medewerkers wordt veel verantwoordelijkheid, inzet en flexibiliteit gevraagd. Om de verwachtingen van het NT en zijn medewerkers goed op elkaar af te stemmen besteden we veel aandacht aan een heldere beoordelingscyclus bestaande uit functionerings- en beoordelingsgesprekken.

OPLEIDINGEN

We zien erop toe, dat de mensen die bij het NT werken hun vakkennis up-to-date houden, dat ze zich gedurende hun loopbaan blijven ontwikkelen. We stimuleren dan ook het volgen van opleidingen en ontwikkelingstrajecten. In 2011 hebben onder andere de volgende trainingen/cursussen plaatsgevonden: het voeren van functioneringsgesprekken, een interne workshop persoonlijke ontwikkeling plannen (voor het hele gezelschap), een symposium fundraising en cursussen notuleren en Excel.

PERSONEELSWIJZIGINGEN

In verband met bezuinigingen is goed naar de interne organisatie gekeken. Tijdelijke dienstverbanden werden niet vanzelfsprekend verlengd en vrijgekomen posities niet automatisch vervuld. Het ensemble heeft afscheid genomen van Jobst Schnibbe, Michel Sluysmans, Sophie van Winden en Xander van Vledder. In 2011 zijn Mark Rietman en Jappe Claes in dienst gekomen en met hun komst bestaat het ensemble eind 2011 uit elf acteurs. De facilitaire organisatie is aangepast. In oktober hebben we afscheid genomen van Martin Brinckman, huismeester, die de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Ook deze plek is intern ingevuld. In 2011 heeft Lex Caboort, hoofd techniek, besloten ons gezelschap te verlaten en is Lex Boere, eerste inspiciënt, doorgegroeid naar deze functie. De afdeling techniek is mede om deze reden uitgebreid met een ervaren tweede inspiciënt. Op de afdeling Marketing en Communicatie is een nieuwe taakverdeling tot stand gekomen waarin Marjolein de Boo, hoofd publiekszaken, zich ging richten op sponsoring en strategie en Anouk

Goorman aangesteld werd tot coördinator C&M. Dientengevolge is er een nieuwe voorstellingsverantwoordelijke aangenomen.

JUBILEA

Lejo De Hingh was in januari 25 jaar in dienst op de afdeling educatie. Hier is aandacht aan besteed met een feestelijke borrel. Daarnaast vierden zes medewerkers hun 12,5 jarig jubileum bij het Nationale Toneel.

ZIEKTEVERZUIM

Om langdurig ziekteverzuim te voorkomen wordt intensief samengewerkt met onze arbodienst Schermer, Trommel en de Jong. Waar nodig reïntegreren wij werknemers met behulp van coaching en/of arbeidsdeskundig advies of in het geval van reïntegratie buiten het Nationale Toneel met de inzet van een reïntegratiebureau. In 2011 was het ziekteverzuim bij het Nationale Toneel 4,3 %: het landelijk ziekteverzuim in 2010 was 4,01 (bron: CBS). Het ziekteverzuim bij Het Nationale Toneel is in 2011 ten opzichte van 2010 met 1% gestegen. Het kortdurend ziekteverzuim is enigzins (< 15 dagen) gestegen. In 2011 is de ziekmeldingfrequentie gestegen naar 0,95. In 2011 was dit percentage 0,83.

ONDERNEMINGSRAAD

De ondernemingsraad bestaat uit vijf personen en heeft regelmatig vergaderingen waarin de volgende onderwerpen worden besproken: (veranderingen in) beleid, kunstenplan en subsidies, gang van zaken rondom voorstellingen, repetities en tournee en arbozaken. De ondernemingsraad bestond in 2011 uit:

- Jeroen Feelders (tweede inspiciënt)
- Lejo De Hingh (educatief medewerker)
- Vincent Linthorst (acteur)
- Anouk Goorman (coördinator C&M)
- Jaap Spijkers (acteur)

MEDEWERKERS 2011

Zakelijk directeur

Walter Ligthart

Artistiek directeur

Theu Boermans

Acteurs

Steve Aernouts, Nettie Blanken, Anneke Blok, Pierre Bokma, Jan Paul Buijs, Reinier Bulder, Ali Çiftçi, Jappe Claes*, Frans van Deursen, Bracha van Doesburgh, Tamar van den Dop, Els Dottermans, Roos Eijmers, Marisa van Eyle, Matteo van der Grijn, Marcel Hensema, Antoinette Jelgersma*, Jelle de Jong, Myranda Jongeling, Bart Klever, Hans Leendertse, Vincent Linthorst*, Rosa Mee, Bien De Moor, Tim Murck, Anniek Pheifer*, Anne Rats, Mark Rietman*, Ariane Schluter*, Jobst Schnibbe*, Kevin Schoonderbeek, Betty Schuurman*, Michel Sluysmans*, Pieter van der Sman*, Eva Smid, Jaap Spijkers*, Chris Thijs, Peter Tuinman, Marie Vinck, Susan Visser, Xander van Vledder*, Juul Vrijdag, Eva Marie de Waal, Stefan de Walle*, Lien Wilde-meersch, Sophie van Winden*

Kinderen: Sean Romeo Bakker, Silvan van den Berg, Freek Kunz, Tim Olie, Stijn Valkenhoff, Mascha Voerman

Vrijwilligers: Bosse Beckers, Wil Borsboom, Bert Bus, Mieke van Engelen, Leo van der Harst, Frans Hoogeveen, Hans Peter Ligthart, Margriet van der Meijden, Robert Rosier, Richard Smeele, Ab Smit, Nel van Someren, Martje Verhagen, Netty Zwaard
Muzikanten: Asko | Schönberg Ensemble, Jaap Dieleman, Harry de Wit

Stagiaires: Oscar Aerts, Rianne Botma, Myrthe Burger, Nhung Dam, Simon Heijmans, Steven Joles, Joey Mensink, Camilla Meurer, Cheryl Moenen, Sophie Schut, Imke Smit, Kasper Tarenskeen, Sophie Wolke

* ensemble-acteurs

Regisseurs Theu Boermans, Johan Doesburg, Susanne Kennedy, Franz Marijnen, Jaap Spijkers

Artist in residence: Laura van Dolron

Auteurs/Vertalers/bewerkers

Auteurs: Alan Ayckbourn, Bertolt Brecht, Laura van Dolron, Goethe, Dea Loher, Bert Natter, Harold Pinter, Werner Schwab, William Shakespeare, Polly Stenham, Enda Walsh, Rainer Werner Fassbinder,
Vertalers/Bewerkers: Tom Blokdijk, Janine Brogt, Geert van Istendael, Tom Kleijn, Marcel Otten, Gerard Reve

Dramaturgen: Karim Ameer, Céline Buren, Costiaan Mesu, Remco van Rijn, Rezy Schumacher*,
Stagiaires dramaturgie: Anne Rieger

Regie

Regie-assistenten: Ingmar van der Bie, Maren Elisabeth Bjørseth, Lotte Bos, Céline Buren, Rodney Verhoeven
Assistent-regisseur: Marjolein Polman
Regie-stage: Laurens Krispijn de Boer, Henriëtte Rietveld, Lara Wakelkamp

Vormgevers

Decor: Guus van Geffen, Bernhard Hammer, Marloes van der Hoek, Wikke van Houweligen, Lena Müller, Reier Pos, Tom Schenk, Michiel Voet, Marc Warning
Kostuums: Catherine Cuykens, Iris Elströdt*, Lotte Goos, Marion Münch, Sabine Snijders, Arien de Vries

Licht: Fredy Daisenroth, Stefan Dijkman, Gerhard Fischer, Guus van Geffen, Reinier Tweebeeke, Jan Harm Wagner, Gé Wegman

Muziek: Richard Janssen, Kurt Weill, Harry de Wit
Geluidsontwerp: Richard Janssen

Video: Snow Video – Ruben Boxman en Adri Schokker, Marita Ruyter, Peter Wilms

Stemrepetitor: Jaap Dieleman

Productie

Uitvoerend producent: Rudy van Wijk
Productieleiders: Monique Koppers, Freek Kramer, Hans Nass, Rodney Verhoeven, Marie-Christine Volkers
Productiesecretariaat: Mirjam Overdevest
Stagiaires productie: Michelle van den Bergh, Monique Broodman

Techniek/Facilitaire zaken/Gebouwbeheer

Jeroen Bas, Carel Bekkering, Lex Boere* (per 1 mei 2011), Martin Brinckman, Lex Caboot* (t/m 1 maart 2011), Willy Caspers, Jeroen Feelders, Cees Glerum, Geert Jan de Groot, Daan Hazendonk, Micha de Kanter, Vincent Kok, Arjan Kruidhof, Patrick Lamain, Mario Mantel, Gerrit Maronier, Vincent Meijer, Angelique Miedema, Hans Mooij, Emiel Rietveld, Joop Spies, Hans Spinnler, Lukas Tulkens, Paul in het Veld, Joris Visee, Jan Harm Wagner, Jack Zuidema (hoofd facilitaire zaken t/m mei 2011)
Stagiaires techniek: Elco Docter

MEDEWERKERS 2011

Lunchmedewerkers

Anneke Gerritse, Jeroen Manders, Hannah Stoffels, Rianne Valstar

Decoratelier (Decoruitvoering)

Hans Rompa*, Ruud Brouwer, Koos 's-Gravendijk, Ronald van Rijn, Arjen Schoneveld

Kostuum, kap- en grime atelier

Iris Elströdt*

Kostuum: Suet Huy Ho, Amanda van Marion, Peter van der Meer, Judith van Ooijen, Daan Wieman,

Kleed(st)ers: Kiswati van Keulen, Judith van Ooijen

Grime: Lianne Gorissen, Roy Manukiley, Frederique Nuhaan, Amber Schiphorst

Stagiaires: Zoe Aarsman, Daniel Buta, Ester van Dam,

Denice Jansens, Romana Kalloe, Marieke van der

Net, Annet Pieterse, Ramona Schaap, Nikki Tempe-laars, Tanja Verberne, Deborah Verweij

Communicatie, Marketing en Educatieve Dienst/ Tribune

Marjolein de Boo*, Marja Copier, Lejo De Hingh,

Anouk Goorman, Phylicia Kaldenhoven, Eline van

Lelyveld, Esmee Meertens, Dieke van der Spek, Elise

Schoenmaker, Priscilla Vaas

Stagiaire: Corien Feikens, Saskia Hoop, Rosanne

Knegt

Bureaumanager

Marianne Hilkhuijsen

Artistiek coördinator

Maria Uitdehaag

Personeelsfunctionaris

Anna-Belle de Haan

Receptionist/Administratief medewerker

Sonja Schermer, Rianne Valstar

Financiën, Salarisadministratie & ICT

Ronald Boogaard*, Daan Oppenhuizen, Aruna

Ramdjanamsingh

Overige

Catering: Pimento

Inleidingen: Wanda Cremers, Saske Wentink

Publieksbegeleiders: Arno Loriaux, Annemarije van

Harten, Phylicia Kaldenhoven, Rianne Valstar

Fotografie & film

Carli Hermès, Deen van Meer, Leo van Velzen

Casting-adviezen

Kemna Casting: Job Gosschalk, Marc van Bree

Voorstellingsverkoop

Impresariaat Jacques Senf

* = afdelingshoofd

8. SAMENSTELLING BESTUUR

SAMENSTELLING BESTUUR

IN HET VERSLAGJAAR 2011 WAS HET BESTUUR ALS VOLGT SAMENGESTELD

Mevrouw drs. M.M. van Zuijlen
Zelfstandig ondernemer

Mevrouw drs. L.E.J. Engering-Aarts
Oud-Wethouder Financiën en Cultuur Den Haag

De heer drs. G.H.O. van Maanen
Secretaris-generaal Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn
en Sport

Mevrouw drs. R.A. Meines-Westra (afgetreden per maart 2011)
Directeur Boomers Top Generation

De heer dr. J.L. Locher (afgetreden per oktober 2011)
Kunsthistoricus en oud directeur Gemeentemuseum
Den Haag

De heer ir.drs. J. van der Veer
Voormalig CEO van Royal Dutch Shell

De heer mr. S. Harchaoui
Voorzitter van de Raad van Bestuur FORUM
Instituut voor Multiculturele Vraagstukken

9. VERANTWOORDING (SAMENVATTING)

ALGEMENE GEGEVENS

Statutaire naam	Stichting Het Nationale Toneel
Statutaire zetel	Den Haag
Rechtsvorm	Stichting
Doelstelling	De Stichting heeft ten doel theater te maken en te bevorderen in de ruimste zin van het woord in Den Haag en de rest van Nederland in het kader van de landelijke toneelvoorziening. De stichting tracht dit doel onder meer te bereiken door het in stand houden van het toneelgezelschap het Nationale Toneel. Voorts kan zij voor de verbreding van toneel film- en/of televisieopnamen (doen) maken.

BELEID

Om de doelstelling als bovengenoemd te behalen wordt beleid ontwikkeld. Dit beleid van het Nationale Toneel is gebaseerd op diversiteit en kwaliteit. Met een omvangrijk repertoire wil het Nationale Toneel een groot publiek bereiken. Dit kan door voorstellingen te maken voor iedereen die naar theater wil, door het produceren van zowel nieuwe stukken als klassiekers, politieke stukken als familiedrama's, tragedies als komedies. Gevarieerd, van klassieke voorstellingen in de lijst van de Koninklijke Schouwburg en de schouwburgen in het land tot multimediale performances in het eigen theater en Theater aan het Spui. De uitvoering van dit beleid wordt vastgelegd in het beleidsplan en daarop gebaseerd activiteitenplan en reflecteert zich in zowel de programmering van de stukken als de speelplekken en speelburten. Dit alles met inachtneming van alle (financiële) randvoorwaarden.

MAATSCHAPPELIJKE BETEKENIS

In onze hedendaagse *global village* blijkt 'samenleven' een ingewikkelde opgave. Ecologische dreigingen, religieuze spanningen en economische crises volgen elkaar in rap tempo op. Sociale structuren raken uit hun voegen en ontwikkelen zich tot allerlei nieuwe samenlevingsvormen. In onze verstedelijkte, multiculturele leefomgeving staan we steeds weer voor de vraag: hoe moeten we met elkaar leven? Dit brengt spanning en onzekerheid met zich mee. We verlangen naar een rechtvaardige, vreedzame samenleving. Economische welvaart legt daarvoor een basis, maar is niet voldoende. Empathie, het je kunnen verplaatsen in de ander, is minstens zo noodzakelijk. Voor empathie zijn sociale ontwikkeling en vorming nodig. Dat proces start in het gezin, binnen de eigen sociale kring en mondt via scholen en culturele instituties uit in de 'school die het leven is'. De weg daarheen is geplaveid met veel dilemma's en keuzemogelijkheden.

Toneel is een belangrijk hulpmiddel bij deze sociale ontwikkeling. Het baant paden in de chaos doordat het verhalen vertelt over onszelf en de ander. Deze verhalen voorzien ons leven van een lijn. Ze geven ons een dramatische structuur, met een begin, een midden en een eind. Ze zetten ons, kinderen en jongeren evenzeer als volwassenen, aan het denken. Ze geven ons ideeën, waarmee we onze plaats kunnen bepalen in de samenleving en deze verder kunnen helpen uitbouwen. Toneel blijft onovertroffen als het er op aankomt te onderzoeken wat veranderingen voor mensen en hun onderlinge relaties betekenen.

We weten dat dit niet vanzelfsprekend is. Maar het NT stelt zichzelf de opdracht om aan de hand van de grote verhalen – het theaterrepertoire – de bestaansgrond van toneel in Nederland te waarborgen en te rechtvaardigen. Het is een grote opdracht. We willen publiek van jong tot oud zien als een serieuze partner, die zich betrokken voelt en met ons meedenkt en -leert. Het is onze ambitie voorstellingen te maken waarbij het denken waardevol is, een lust wordt. Toneel kan onze ogen openen voor de realiteit waarin we gevangen zitten. We willen harde en prachtige eyeopeners maken.

MEERJARENSUBSIDIE(S)

Bij brief van het Ministerie van OCW van 16 september 2008, kenmerk DK/I&I/39206, werd meegedeeld dat voor de periode 2009-2012 de subsidie werd vastgesteld op een bedrag van € 2.306.972 voor 2009 en € 2.267.076 per jaar voor 2010, 2011 en 2012. Bedragen welke door onder meer de motie-Hamer en de overheidbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling en prijsontwikkeling werden gewijzigd in € 2.460.889 voor de jaren 2010 tot en met 2012. Bij brief van 22 september 2011, ref. 322329, werd medegedeeld dat de overheidbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling 2011 werd vastgesteld op een bedrag van € 17.029. Hiermee komt het subsidiebedrag voor 2011 op € 2.477.919.

De Gemeente Den Haag deelde bij brief van 10 december 2010, kenmerk OCW/2010.12515 mee dat op grond van de Haagse Kaderverordening Subsidieverstreking (HKS) en het Uitvoeringsvoorschrift Subsidies voor de sectoren onderwijs, cultuur, welzijn en sport (UVS/OCW) de subsidie voor 2011 wordt vastgesteld op een bedrag van € 3.169.977.

In dit bedrag is de generieke korting van 7,69% verwerkt, waartoe het College van B&W op 6 juli 2011 voor de cultuurinstellingen heeft besloten (BOW/2010.311 - RIS 173889).

Daarnaast werd bij brief kenmerk OCW/2011.5118 d.d. 24 mei 2011, de trend voor dit jaar vastgesteld op een bedrag van € 26.135.

Dit brengt de totale bijdrage van de Gemeente Den Haag voor 2011 op een bedrag van € 3.196.112.

CONTINUÏTEITSBEOORDELING

De subsidietoezeggingen voor 2012 zijn bekend en de begroting goedgekeurd en akkoord bevonden door de Gemeente Den Haag. Voor dat jaar zijn de voorstellingen inmiddels verkocht en zijn er daarom geen (buitengewone) onzekerheden.

Voor het jaar 2013 e.v. is het duidelijk dat het Nationale Toneel blijft bestaan. Subsidieverlening is vooralsnog gewaarborgd, ofschoon de hoogte van die subsidie tot medio van 2012 niet bekend is.

Het Nationale Toneel heeft haar beleidsplan bij zowel de Gemeente Den Haag als het Ministerie van OCW ingeleverd. Een beleidsplan met daarin een begroting op basis van de wensen ten aanzien van de bedrijfsvoering. Onderdeel van het beleidsplan maken onder andere uit een intentieverklaring tot fusie met Stella Den Haag en de intentie tot verdergaande samenwerking met de Koninklijke Schouwburg en het Theater aan het Spui.

Wat betreft de fusie zijn er afspraken gemaakt over de hoogte van de door het Nationale Toneel te ontvangen subsidie voor 2013 e.v. Mocht het subsidiebedrag de afgesproken ondergrens niet halen, dan zal er geen fusie plaatsvinden.

Mocht bij de bekendmaking van de hoogte van de subsidies blijken dat deze afwijkt van de gevraagde subsidies, dan zal er een aangepast beleidsplan worden gemaakt uitgaande van de toegezegde subsidies.

Gezien het bovenstaande zijn er *going concern* inmiddels voor de eerste helft van 2013 plannen gemaakt en voorstellingen worden verkocht. De hoogte van de toe te zeggen subsidies kan zijn impact hierop hebben, waarbij dat in het bijzonder gevolgen zou kunnen hebben voor de tweede helft van 2013. Een aanzienlijk lagere subsidie dan gevraagd zou in het *worst case* scenario kunnen leiden tot het feit dat er dan geen nieuwe producties zouden kunnen worden opgestart.

Medegedeeld kan worden dat het bestuur besloten heeft het bedrag van de algemene reserve te splitsen in een 'weerstanddeel' en een 'algemeen deel'. Het weerstandsdeel, weerstandsvermogen, beslaat aan de hand van een uitgevoerde risico-inventarisatie voor 2012 een bedrag van € 600.000. Bij deze risico-inventarisatie is ook de onzekerheid over de hoogte van de subsidies voor 2013 e.v. meegenomen.

VERSLAGJAAR 2011

EIGEN INKOMSTENNORM

Vanaf 2010 geldt een minimumnorm van 17,5% van de totale structurele overheidssubsidie. Dit geldt tot 2012. In de volgende subsidieperiode 2013-2016 zal deze structureel met 4% moeten stijgen, een gemiddelde groei van een procent per jaar tussen 2013 en 2017.

Het bovenstaande leidt tot een eigen inkomstennorm voor 2010 van € 992.955. In werkelijkheid beslaan de eigen inkomsten een bedrag van € 1.507.036 (ruim 26,6% van de structurele overheidssubsidie in 2011). Hiermee wordt ruimschoots aan de gestelde eis voldaan.

PRESTATIE/SPREIDING

De gemeente Den Haag heeft in haar brief ter zake de subsidieverlening 2009 een prestatienorm vastgesteld van: minimaal 240 voorstellingen per jaar, waarvan minimaal 100 in Den Haag. Het Ministerie houdt deze cijfers ook als gemiddelden aan voor de periode 2009-2012, met gemiddeld per jaar 73.075 bezoekers. Daarnaast moeten er per jaar gemiddeld 30 educatieve of andere activiteiten plaatsvinden met gemiddeld 660 bezoekers.

Voor 2011 werd ruimschoots aan deze eisen voldaan, met 419 voorstellingen waarvan 189 in Den Haag en een bezoekersaantal van 93.633.

BESTUUR

In het verslagjaar vonden twee mutaties plaats binnen de samenstelling van het bestuur.

Mevrouw R.A. Meines-Westra en de heer J.L. Locher traden beiden af.

De bestuurssamenstelling per medio 2011 is daarmee als volgt:

Naam	Functie	Datum van aftreden
Mevrouw Drs. M.M. van Zuijl	voorzitter	1 september 2012
Mevrouw Drs. L.E.J. Engering-Aarts	penningmeester	1 september 2012
De heer Drs. G.H.O. van Maanen		8 november 2011 *
De heer Dr. J. van der Veer		1 februari 2014
De heer Mr. S. Harchaoui		1 februari 2014

* In verband met bijzondere omstandigheden heeft het bestuur besloten dat de heer Van Maanen tijdelijk deel blijft uitmaken van het bestuur. Hij zal in 2012 aftreden.

REGELS VAN GOED BESTUUR

In het verslagjaar zijn de richtlijnen besproken zoals die in de Code Cultural Governance worden beschreven. De 23 belangrijkste aanbevelingen die door de Commissie Cultural Governance zijn vastgesteld, worden opgevolgd.

Directie

De directie van het Nationale Toneel bestond medio 2011 uit:

Naam	Functie
Walter Ligthart	Zakelijk directeur
Theu Boermans	Artistiek directeur

1B VERSLAGJAAR 2011

1. Vermogenspositie

1.1 Subsidieafrekeningen

Ministerie van OCW

In haar brief 314825 d.d. 13 juli 2011 heeft het Ministerie van OCW medegedeeld dat het Nationale Toneel heeft voldaan aan de verplichtingen op grond van artikel 2.15 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

In de brief werd er op gewezen dat bij een positief exploitatieresultaat (in 2010 € 53.224), voor een deel van dit resultaat toerekening moet plaatsvinden aan het Bestemmingsfonds OCW.

In de verantwoording 2010 is dit met redenen niet gedaan. Ten laste van dit bestemmingsfonds mag ook een deel van een negatief resultaat worden gebracht. In het eerste jaar van de Kunstenplanperiode 2009-2012 werd een negatief resultaat behaald van € 85.155. Per saldo is het deel van het negatieve resultaat dat ten laste komt van het Bestemmingsfonds OCW groter dan dat deel over 2010 dat ten gunste komt van dit Fonds. Hierdoor komt de stand van het Bestemmingsfonds weer op 0. Om deze reden is het niet op de balans opgenomen.

Gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag ging over tot vaststelling van haar subsidie over 2010, bij brief nr. OCW/ABBA/1005756/VS-223 d.d. 8 november 2011.

1.2 Algemene reserve

Op de balans per 31 december 2010 stond een algemene reserve van € 1.066.912. De volgende mutaties vonden hierop plaats:

Bij: vrijval bestemmingsreserve	12.320
Af: saldo uit gewone bedrijfsvoering 2011	493.009
Bij: ontvangen rente	16.317
Bij: saldo bijzondere baten	33.630

Het bovenstaande leidt tot een saldo van € 636.170 per 31 december 2011.

Het bestuur heeft in 2010 besloten het bedrag van de algemene reserve te splitsen in een 'weerstanddeel' en een 'algemeen deel'. Het weerstandsdeel, weerstandsvermogen, zou aan de hand van een uitgevoerde risico-inventarisatie voor 2012 een bedrag van € 600.000 beslaan.

2. Algemeen

2.1 Resultaat

Het negatieve resultaat uit gewone bedrijfsvoering 2011 komt uit op een bedrag van € 493.009. Voor een specificatie wordt verwezen naar de functionele exploitatierekening.

In de begroting voor 2011 was rekening gehouden met een negatief resultaat uit bedrijfsvoering van € 410.338. Gedurende het boekjaar heeft het bestuur van het Nationale Toneel goedgevonden dat er voor het TheuBoermans@workfestival € 60.000 zou worden uitgegeven en voor 'investerings' in het opzetten van een sponstraject € 30.000.

VERSLAGJAAR 2011

2.2 Producties

In het boekjaar 2011 zijn 14 producties gespeeld, te weten:

Verre Vrienden (deze productie had in 2010 haar première), *Dat Smoel* (herneming van de productie uit 2010), *Faust I en II*, *De Driestuiversopera*, *Sartre zegt sorry* (een coproductie met Laura van Dolron), *Het Verjaardagsfeest*, *Land zonder woorden*, *Begeerte heeft ons aangeraakt* (coproductie met het Derde Bedrijf), *De Presidentes* (coproductie met het Derde Bedrijf), *Gekluisterd*, *De bittere tranen van Petra von Kant* (coproductie met NTGent), *Midzomernachtdroom*, *Wat nodig is* en *Best of Laura* (coproducties met Laura van Dolron). De *Midzomernachtdroom* en *Wat nodig is* zullen in 2012 verder worden gespeeld.

In het verslagjaar werden 419 voorstellingen gespeeld waarvan 230 buiten Den Haag (ruim 54%), waarmee in 2011 aan de speelverplichting werd voldaan.

Verder vonden er 117 educatieve activiteiten plaats met in totaal 4.241 deelnemers. Deze activiteiten bestonden uit 37 voorbesprekingen/inleidingen in theaters in het land voorafgaand aan een van de voorstellingen en 80 workshops en andere activiteiten in het voortgezet en hoger onderwijs.

2.3 Prestatieoverzicht

Zie onderstaande tabel.

	2011		beleidsplan		2010	
	aantal activiteiten	aantal bezoeken	aantal activiteiten	aantal bezoeken	aantal activiteiten	aantal bezoeken
1. Voorstellingen						
in de standplaats	189	34.144	100	20.575	207	34.243
in de regio	8	2.284	20	7.500	13	5.212
in de rest van Nederland	206	51.609	120	45.000	157	54.754
in het buitenland	16	5630	0	0	1	309
subtotaal	419	93.667	240	73.075	378	94.518
2. Overige activiteiten	117	4.241	30	660	92	2.954
subtotaal	117	4.241	30	660	92	2.954
Totaal generaal	536	97.908	270	73.735	470	97.472

Het moge duidelijk zijn dat de richtcijfers van het beleidsplan ruim zijn overtroffen. De producties werden in 2011 in het bijzonder in Den Haag zeer goed bezocht. Het bezoekerspercentage steeg daar naar 75% in 2011. Dit was vooral te danken aan de voorstellingen *Faust I en II* en *Midzomernachtdroom*.

2.4 Personeelsbezetting

Hieronder volgt een overzicht van de begrote en werkelijke personeelsbezetting in fte's in 2011.

	werkelijk	begroot	verschil	werkelijk 2010
1.1.1 Algemene directie	1	1	0	1
1.1.2 Personeelszaken	0,9	0,9	0	0,9
1.1.3 Financiële Zaken	2,5	2,5	0	2,6
1.1.4 Secretariaat	1	1	0	2,6
1.1.4a Interne Zaken	4,3	4,6	-0,3	4,3
1.1. Personeel beheer	9,7	10	-0,3	13,2
2.1.1 Artistieke directie	0,8	0,8	0,0	1,2
2.1.2. Artistieke medewerkers	4,1	4,7	-0,6	3,8
2.1.3 Uitvoerend personeel	59,6	58,9	0,7	56,9
2.1.4 Overig personeel	4,9	4,7	0,2	4,7
2.1.4a Communicatie/Marketing	5,7	6,2	-0,5	6,1
2.1 Personeel activiteiten	75,1	75,3	-0,2	70,9
Totaal	84,8	85,3	-0,5	84,1

Ad 1.1.4a Herstructurering van de facilitaire bedrijfsvoering leidde tot een besparing van 0,3 fte.

Ad 2.1.2 Het vertrek van een (voltijds) medewerker dramaturgie en de vervanging door een parttime medewerker in de loop van het jaar leidde tot een besparing van 0,6 fte.

Ad 2.1.3 Overschrijding met 0,7 fte als gevolg van de behoefte aan meer technisch personeel dan voorzien.

Ad 2.1.4 Extra productionele werkzaamheden leidden tot deze overschrijding.

Ad 2.1.4a Het gedwongen afscheid van een medewerker en verder verloop van personeel op deze afdeling leidde tot een onderschrijding van 0,5 fte.

EXPLOITATIEREKENING

FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING BOEKJAAR 2011

	Rekening 2011	Begroting 2011	Rekening 2010
BATEN			
Directe Opbrengsten			
Publieksinkomsten	1.286.490	1.112.831	1.472.586
Overige inkomsten	173.346	150.000	58.790
Indirecte Opbrengsten			
Sponsoren	27.200	100.000	35.000
Totale Opbrengsten	1.514.236	1.362.831	1.566.376
Subsidie OCW CuNo	2.477.918	2.396.551	2.460.889
Matchingsregeling	0	0	217.834
Subsidie gemeente Den Haag	3.206.112	3.169.977	3.434.516
Overige subsidies/bijdragen	20.000	0	85.500
Totale Bijdragen	5.676.830	5.566.528	6.198.739
TOTALE BATEN	7.191.066	6.929.359	7.765.115
LASTEN			
6. Beheerslasten:			
Personeelslasten	640.682	658.000	901.684
7. Beheerslasten:			
Materiële lasten	834.607	800.000	872.690
Totale Beheerslasten	1.475.289	1.458.000	1.774.374
8. Activiteitenlasten:			
Personeelslasten	4.444.869	4.302.000	4.405.453
9. Activiteitenlasten:			
Materiële lasten	1.763.917	1.579.697	1.547.600
Totale Activiteitenlasten	6.208.786	5.881.697	5.953.053
TOTALE LASTEN	7.684.075	7.339.697	7.727.428
SALDO GEWONE BEDRIJFSVOERING	-493.009	-410.338	37.688
Saldo rentebaten/-lasten	16.317	15.000	15.536
Saldo bijzondere baten/lasten	33.630	0	0
EXPLOITATIERESULTAAT	-443.062	-395.338	53.224

het Nationale Toneel

Schouwburgstraat 8

2511 VA Den Haag

070 3181444

www.nationaletoneel.nl

info@nationaletoneel.nl